

Lesy ČR mají problém: jsou ziskové.

Kdo s čím zachází, tím také...

Literatura o Brně očima Jiřího Trávnicka.

Kulturní

noviny

PRVNÍ DRUŽSTEVNÍ LIST PRO SPOLEČNOST, POLITIKU, VĚDU A UMĚNÍ

29 Kč / PŘEDPLATITELÉ 25 Kč

V ČÍSLE:

2 STRANA

LIBYE BEZ KADDÁFÍHO

Jaká bude?

9 STRANA

VIDITELNÝ SVĚT

Rozpaky nad novým filmem.

10 STRANA

STRACH Z BARBARŮ

Ukázka z knihy Tzvetana Todorova.

PŘIPRAVUJE SE

Na říjen připravujeme literární přílohu.

V sobotu 15. října

pořádáme v Jihlavě v Domě kultury a odborů konferenci s názvem

DOBÝVÁNÍ INFORMAČNÍ PEVNOSTI.

Bude zaměřena na alternativní formy médií a pluralitu v mediálním světě. Blíže informace zveřejníme na www.kulturni-noviny.cz.

DRUŽSTEVNÍ PROJEKT

Jsme prvním českým mediálním družstvem. Naše členy spojuje idea vytvořit nezávislé médium s akcentem na témata občanské společnosti a kultury. Rozšiřování družstva je cestou ke stabilitě novin, k nezávislosti na čistě komerčních mechanismech. Členství je investice do nezávislosti. Informace o družstevním projektu a dosavadní činnosti: www.kulturni-noviny.cz. Noví členové získávají předplatné na jeden rok zdarma a v dalších letech s třetinovou slevou.

- 1. Informace o družstvu:** druzstvo@kulturni-noviny.cz
- 2. Informace o předplatném a obecné dotazy:** info@kulturni-noviny.cz
- 3. Náměty a reakce:** redakce@kulturni-noviny.cz

Nejjednodušší podpora projektu:

Předplat'te si Kulturní noviny!

VYZKOUŠEJTE NÁS!

SMS = číslo KN ZDARMA

Pošlete SMS (běžný tarif) ve tvaru:

Jméno-Příjmení-Ulice-Číslo-Obec-PSC na **608 573 963**

ISSN 1804-8897

9 771804 889023

Albánie na cestě do Evropy

Nová etapa albánských dějin je spjata s otevíráním se světu, ale také s otevřením Pandořiny skříňky s problémy, jež byly potlačeny během několika desetiletí důsledné diktátorské izolace.

Sobotní sněmování. Muži z města Shkodra. Foto Miroslav Náplava

KESTRINA PEZA A JIŘÍ PLOCEK

Donedávna nejizolovanější a nejchudší kout Evropy se starobyloou kulturou i původem se po zhroucení komunistického režimu po roce 1990 a následném vzniku demokratické Republiky Albánie potýkal s obrovskými problémy při konstituci nového funkčního státního zřízení a při překonávání následků tuhé izolacionistické diktatury Envera

Hodži. Navíc se Albánie dotkla v druhé polovině devadesátých let válka v Kosovu, při níž zde statisíce kosovských Albánců hledaly útočiště a podporu. Sama albánská vláda se ke kosovské krizi stavěla rezervovaně, protože měla svých vnitrostátních problémů více než dost a nebyla ani nakloněna představám o velkém albánském státě. Dnes nelze říci, že by se vše podařilo zvládnout tak, aby Albánie mohla být bez potíží přijata za

člena Evropské unie, o což oficiálně požádala v roce 2009. Nedávné požadavky (červenec 2011) ze strany Evropské unie na důkladnou reformu volebního systému jsou toho dokladem.

Ale na druhé straně jsou i jiné signály, které svědčí o pozitivním posunu. Největší světové vydavatelství turistických průvodců Lonely Planet umístilo Albánii na první místo z deseti

Pokračování na straně 4.

KOMENTÁŘ JIŘÍHO PLOCKA

Čarovný hlas jiné Evropy

Albánský lidový vícehlas je oknem do starobylého světa, v němž vládly magické síly. Nemá v Evropě obdoby. Šeptaný i burácivý, je rozprostřen mezi tóny stupnice, jež je archaickým předchůdcem běžné dur-mollové řady a pro svůj menší počet stupňů umožňuje tvorbu harmonií našeho typu. Albánský vícehlas je stínohra, která je tu dramatictější, tu meditativnější. Její děj proměňuje mnohdy jen šotek melodického, klouzavého a klokotajícího hlasu na pozadí stěny pevně poskládaných vokálů, neuhnuvších o milimetr v obtížných kombinacích (zkuste si zpívat třeba Ovcáci, čtveráci a udržet vedle sebe dva hlasy – jeden základní a druhý hlas o pouhou sekundu, tedy o jeden tón výš...). A albánská muzika, která už některé akordy zná, využívá tóny doprovodných nástrojů především jako nositele napětí a energie

pod dlouhým improvizovaným „vyprávěním“ klarinetu. Říkám vyprávěním, protože tak intimní sepětí klarinetisty duše s tónem u nás pod vlivem hudebního školství neznáme. Naše dnešní lidová hudba připomíná často hodinový strojek seskládaný podle partitury a napěchovaný předstíranými emocemi. Pěkná, ale... Albánský klarinet mluví, zpívá, pláče, zakoktává se, uvolňuje vnitřní hnutí, medituje. Čaruje. Pro nás nehratelně a nepochopitelně.

Proč to všechno píšu? Protože v mystické hlubokosti a starobylosti albánského folkloru tkví esence bytí albánského národa. Ten je zakotven v hloubce a síle starobylé tradice. V emocích, které jsou spjata s existenciálním rozměrem bytí, s hrozbami, jež mu přináší komplikovaná situace v kulturně-národnostně-náboženském propletení Balkánu se

všemi dědičnými hříchy osmanské nadvlády. Dosud zde neskončil proces národního sebeuvědomování v rodině evropských národů. Ty emoce také odlišují Albánce v Albánii od nacionalisticky vypjatějších Albánců na území sousedních států. Vize Velké Albánie vznikla z přetlaku obrodných sil v době vyhlášení nezávislosti počátkem dvacátého století je dnes chiméra. V samotném albánském státě nemá už velkou váhu, protože jeho převládající politika chce do unie a potřebuje řešit svoje vnitřní problémy. Stabilizovat mechanismus fungování státu a práva. Potřebuje se osvobodit od korupce, potřebuje klid, nikoli konflikty. Sjednocení Albánců vidí spíše v rámci evropské komunity, než v separatismu. Je to složitá situace, v níž hraje roli pochopitelně celá řada slabín a resentimentů. Ale smysluplná perspektiva tu je.

BEZ PARDONU

Výročí, ale čeho?

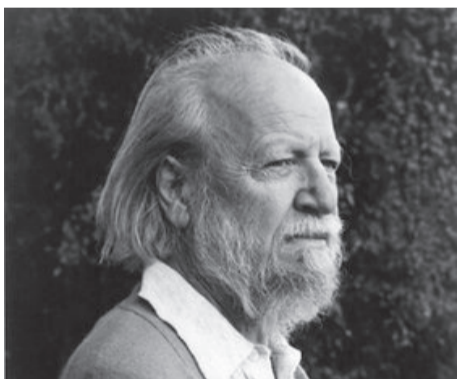
Deset let po teroristickém útoku na Ameriku existují teorie, které jsou označovány za konspirační a podle kterých se to tenkrát stalo poněkud jinak, než jak zní oficiální verze. Existence konspiračních teorií sama o sobě není ničím zvláštním. Objevují se pravidelně coby pochybnost, že se něco může stát náhodně a nečekaně. Zvláštní je až to, když jsou konspirační teorie podloženy relevantními pochybnostmi oficiální propagandou zarputile bagatelizovány, místo aby byly přesvědčivě vyvráceny. Čím déle se na některé otázky ohledně událostí z 11. září 2001 neodpovídá, tím více je lidí, kteří oficiální verzi nevěří.

Podstatou konspiračních teorií je, že kdyby se to vlivným lidem, co tahají za nitky, nehodilo, k teroristickým útokům by nedošlo. Podle oficiální verze byly USA napadeny teroristy a v reakci na to rozpoutaly proti terorismu válku. Mnoho lidí je ale přesvědčeno, že lidé, kterým se hodila válka, měli prsty v tom, co bylo její záminkou. Nejde tedy jenom o to, že někdo využil příležitost a profitoval ze vzniklé situace. Je zde podezření, že někdo záměrně dopustil obrovský masakr. A pokud politická elita takové podezření neměla zapotřebí vyvrátit, logicky je podezřelá, že cosi tutlá a kryje.

Lze jistě tvrdit, že nemá cenu reagovat na nesmysly, které šíří cvoci. Takový postoj ale funguje, jenom když ti, kteří nepřikládají smysl konspiračním teoriím, jsou sami důvěryhodní. A v tom je právě problém. Politici se nejen jako jednotlivci, ale rovněž jako skupina lidí provozujících politiku, stali zcela nedůvěryhodnými. Poznání se to podle toho, že jsou zcela soustředěni na prosazování zájmů, takže nemají čas uvažovat, co je pravda, co je správné, co je moudré. Politika se vyprázdnila a stala se hrozbou. Podezření, že politika slouží zlu, se opírá o evidenci, že politici postrádají ambice sloužit dobru. Jsou schopni čehokoli i ničeho, protože zrušili všechny podstatné normy a mantinely. Politika propadla sebedestrukci. Nejpозději tak před deseti lety.

IVAN HOFFMAN

VÝROČÍ

William Golding (19. 9. 1911 – 19. 6. 1993)

19. září 1911 se v Cornwallské obci St. Colomb Minor narodil spisovatel William Golding. Jeho knihy jsou inteligentními, ale čtenářsky přístupnými podobenstvími, která se zabývají otázkou původu zla v člověku: román *Pán much* líčí vznik totality mezi dětmi na opuštěném ostrově, *Dědicové* zachycují neandertálců vyvražďované kromaňonci, *Věž* je obrazem středověkého fanatismu. V roce 1983 byla Goldingovi udělena Nobelova cena, v roce 1988 byl povýšen do šlechtického stavu.

Oprava

V minulém čísle jsme uvedli chybně titul sloupku Bez pardonu Tomáše Koloce. Správné znění je Vzpouza deprivantů.

Libye na osudové křižovatce

Pád Kaddáfího režimu je následkem revoluční vlny v arabském světě, na níž se zcela prokazatelně vezou dlouhodobé strategické záměry západních zemí a především Spojených států amerických. Ty se už několik let před válkou snažily rozšířit svůj vojenský vliv v Africe, mimo jiné aktivním vyjednáváním s Kaddáfím, který jim ovšem nevycházel příliš vstříc.

DANIEL VESELÝ

Trvalo to déle, než se očekávalo. Na Muammaru Kaddáfího a jeho syna Saífa al-Islama byl na žádost Mezinárodního trestního dvora (ICC) vydán Interpolem zatykač. Lze již nyní konstatovat, že Kaddáfího Libye neexistuje. Libyjští rebelové sdružení v Přechodné národní radě (TNC) společně se vzdušnou podporou NATO „dočišťují“ plukovníkovy poslední bašty v Baní Valíd a Syrtě, jež mu nadále zůstávají věrné. Rebelové dávají jejich obyvatelům do 10. září ultimátum, aby odešli dříve, než tam pošlou své ozbrojence. Nicméně i mezi samotnými rebely dochází ke stále napjatějším rozepřím; tedy není jisté, zda plukovníkovou prohrą původně civilní konflikt v zemi skončí.

Jaký je rozdíl mezi Libyí a ostatními arabskými státy?

Výčet problémů, které mohou v dříve relativně stabilní a na africké poměry prosperující Libyi vypuknout, není možné brát na lehkou váhu, a to ani z hlediska západních zemí: labilní prozápadní loutková vláda může v zemi zavést šokovou neoliberální doktrínu se všemi negativními dopady z ní plynoucími. Mnozí Libyjci jsou zvyklí na to, že mají zadarmo přístup ke vzdělání, zdravotním službám a bydlení. Členové prozatímní libyjské vlády by v rámci odvety proti údajným Kaddáfího verbířům z nitra Afriky mohli vystupňovat krvavou čistku proti 1,7 milionu zástupců černošské menšiny žijící v Libyi. Proti západní přítomnosti může logicky vzniknout ozbrojený odpor, který by zahrnoval i skalní Kaddáfího stoupence a k němuž by se mohli připojit džihádisté z okolních zemí. A to z jednoduchého důvodu. Západní státy by totiž v Libyi nikdy netolerovaly čistě islamistický režim. Tito bojovníci by třeba mohli uskutečňovat bombové útoky na klíčové ropovody nadnárodních společností atd. Obecně není vůbec vyloučeno, že by se bezpečnostní situace v Libyi mohla vyvíjet obdobně tragicky jako v okupovaném Afghánistánu a Iráku.

Také skutečný motiv koalice států NATO k vojenskému zásahu do občanského konfliktu v této zemi byl čistým kalkulem. Proč by jinak NATO „neosvobozovalo“ další utlačované pod patou orientálních tyranů v Sýrii, Saúdské Arábii, Jemenu, Bahrajnu, Kuvajtu a jinde v rámci arabského jara a shazování okovů? Většina z výše uvedených represivních režimů je přítom západními zeměmi, především pak Spojenými státy, dlouhodobě podporována. O těchto pohnutkách vskutku přehledně informují WikiLeaks prostřednictvím odtajněných kabelogramů týkajících se diplomatických vztahů Spojených států a Libye, jež byly plně obnoveny v roce 2006.

Z těchto depeší se můžeme dozvědět, že v roce 2008 bývalý kandidát na amerického prezidenta John McCain, který silně podporoval prodej amerických zbraní do Libye, osobně Kaddáfímu a jeho synu Muatassimovi sliboval, že se postará o to, aby záležitosti ohledně prodeje zbraní v Kongresu proběhly hladce. Návrh delegace vedené senátorem McCainem se však setkal s jistou váhavostí, když Kaddáfího syn opáčil, že dostávají hodné zbraní z Ruska a Číny. Nicméně nakonec nabídku přijal jako gesto důvěry od Spojených států. Washington se dokonce domníval, že by Libyi mohl přinutit ke spolupráci na projektu AFRICOM (africké velení armády Spojených států), což však Libye jako drtivá většina afrických států odmítla.

A kudy ted? Repró www.flickr.com

Pentagon zřídil AFRICOM v roce 2008, avšak žádná z afrických zemí nechtěla, aby na jejím území bylo umístěno velitelství AFRICOMu. Administrativa prezidenta Obama v úsilí o rozšíření vojenského vlivu v Africe podle kabelogramů WikiLeaks navazuje na předchozí vládu. Libyjská vláda ale toto úsilí dále sledovala s krajní opatrností a podezřením. Washington se ji v tomto ohledu trpělivě snažil přemluvit, jak depeše ukazují. Odtajněné dokumenty WikiLeaks ovšem nikterak nenaznačují, že by se americká vláda snažila Kaddáfího zbavit. Naopak ve vztazích s libyjským protějškem vykazovala více entuziasmu právě americká strana. Bushova ani Obamova vláda podle depeší nenamítala vůbec nic proti porušování lidských práv plukovníkovým režimem. Trvalým zájmem obou vlád bylo a nadále je prohloubit americkou vojenskou přítomnost na černém kontinentu.

Pokračování projektu AFRICOM

Je pravděpodobné, že s vypuknutím arabských protestů se USA a NATO obávaly, že libyjský diktátor podle logiky domina padne rovněž. Z tohoto úhlu pohledu lze zapojení Spojených států do libyjského konfliktu chápat jako první vojenskou aktivitu AFRICOMu na africké půdě. Pentagon by mohl velitelství afrického velení armády Spojených států umístit případně v Libyi, ačkoliv by se proti takovému rozhodnutí mohla v regionu vzdmout bouře nevole. Afrika se v poslední době proměnila v šachovnici, kde se odehrává globální soupeření o její rozsáhlé přírodní bohatství a lacinou pracovní sílu. Washington má prostřednictvím AFRICOMu a NATO jedinečnou příležitost trvale v Africe zakotvit, proto také provádí vojenské operace proti odnoži Al-Káidy v Somálsku či si brousí zuby na „hrozbu Al-Káidy“ v severní Nigérii.

Nicméně ostatní zdroje včetně WikiLeaks na druhou stranu ukazují, že západní politické elity a ropné společnosti, které celé roky spokojeně a nerušeně spolupracovaly s plukovníkovým režimem, informují o tom, že libyjská vláda se nechová dostatečně vstřícně a otevřeně v souvislosti s větší exploatací ropy zvnějšku. Přestože Kaddáfí v posledních letech uskutečňoval v Libyi neoliberální ekonomické reformy, ropný pilíř zůstal v rukách států.

Ten dosud kontroloval kolem padesáti procent ropných nalezišť. V roce 2009 Kaddáfí západním koncernům pohrozil, že zbytek znárodní a nabídne lukrativní ropné kontrakty ruské a čínské konkurenci.

Britská mediálně-analytická organizace Media Lens letos v březnu upozornila na další kabelogram amerického velvyslanectví v Tripolisu z listopadu 2007, kde stojí, že libyjští předáci, kteří dominují politické a ekonomické sféře, na rozdíl od „reformních elementů“ a „malého, ale rostoucího soukromého sektoru“, v rostoucí míře provádějí nacionalistickou politiku v energetické oblasti, která by mohla ohrozit efektivní exploataci ropného bohatství, s tím, že „účinný zásah Spojených států v této sféře by libyjské vládě mohl demonstrovat nevýhody, pokud by nadále v této politice pokračovala“. Kabelogram amerického ministerstva zahraničí z února 2008 líčí, jak Kaddáfí dramaticky redukuje produkci libyjské ropy a vytlačuje americké společnosti těžící zde ropu. V témže roce varoval libyjský ministr pro ropu Šukrí Ghaním představitele společnosti Exxon Mobil, že by Libye mohla významně omezit ropnou produkci, aby Spojené státy penalizovala. Před vypuknutím konfliktu v letošním roce byly vztahy mezi americkými ropnými společnostmi a Kaddáfím na bodě mrazu. Libyjský vůdce po nich totiž požadoval tvrdé smluvní podmínky. Dále žádal, aby jeho země napřed z těžby ropy získala tučné bonusy.

Spojené státy a NATO jednoduše do civilního libyjského konfliktu zasáhly nikoliv z humanitárních důvodů, jak bylo podle známého klíče oznámeno, ale kvůli svým pragmatickým zájmům. Západní státy roky v tichosti spolupracovaly s represivní vládou plukovníka Kaddáfího, aniž by měly nějaké etické námitky. Revoluční vlna v arabském světě umenšila vliv západních zemí tamtéž, smetla pár diktátorů a neušetrila ani Kaddáfího. Západ v čele se Spojenými státy se tedy rozhodl využít historické příležitosti, aby obnovil svůj vliv v jedné z nejbohatších zemí v Africe coby přední linií v další územní expanzi.

Daniel Veselý (1978) je překladatel a publicista.

Kdo tloustne z výnosu státních lesů

PAVEL KOVÁŘ

Hrubý zisk státního podniku Lesy ČR za první pololetí 2011 dosáhl téměř 3,5 miliardy korun, tedy dvojnásobku loňského roku. Jde o nejlepší výsledek v historii státního podniku. Předchozí ředitelé státních lesů, kteří byli vždy po roce odvoláni a za svou práci obdarováni zlatým padákem, mohou současnému vedení skutečně závidět.

Když se kácí les

Dříve se roční hospodářský výsledek mamutího státního podniku pohyboval jen ve stovkách milionů korun. A to i za Jiřího Olivy, který vydržel v ředitelském křesle nejdéle – jedenáct let. V roce 2003 byl odvolán tehdejší ministrem zemědělství Jaroslavem Palasem. Tím byl odstartován boj o nové rozdělení zisků a také politického vlivu na využití části finančních prostředků. Za šest let se ve vedení Lesů ČR vystřídalo šest generálních ředitelů. Začaly se kupit stížnosti na neprůhledné zadávání zakázek na těžbu dřeva, přišly i postihy Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže, ale hospodářský výsledek státního podniku se výrazně začal zlepšovat až od loňského roku. A právě bývalý dlouholetý ředitel Jiří Oliva patří mezi odborníky, kteří zpochybňují to, za jakou cenu bylo rekordního hospodářského výsledku dosaženo. Tvrdí, že to bylo na úkor stavu lesa. Stejně hovoří další odborníci v soukromých firmách, a dokonce i ve státní správě. Prý jsou vybydlené cestní sítě, neudržované toky, státní podnik masivně rozprodává majetek. Prodej nevyužívaného majetku je i podle kritiků správný, ale ne podle metody, komu se co líbí a zda je budoucí majitel nějak spřízněn či spřátelen s managementem státních lesů. Výborného hospodářského výsledku bylo podle některých lesníků dosaženo i tím, že se například nedaří plnit prořezávky. To povede během deseti let k přeštíhlení lesního porostu. Stát nemá instrument, kterým by hospodaření Lesů ČR kontroloval. V současné době probíhá ve státních i soukromých lesích na rozloze 22 000 hektarů měření sto třiceti parametrů. Výsledky mimo jiné ukážou, jak za deset let stromy ztloustly. Které ztloustly více, které

méně, a proč. Měření provádí pracovníci Ústavu pro hospodářskou úpravu lesů, což je mimochodem instituce, která zaujímá přední místo na seznamu tzv. zbytečných úřadů, vydaném liberální Stranou svobodných občanů. Výsledky výzkumu budou známy až v roce 2015. Polemika o tom, kdo nejvíce tloustne z prodeje státního dřeva, stále probíhá.

Chudý vlastník

Do nekonečna opakované tvrzení, jaký je stát špatný vlastník, bylo dlouhé roky dokumentováno na ziscích státních lesů. Například bývalý poslanec za ODA Čestmír Hofhanzl, který svou poslaneckou činnost zaměřil výhradně na ekonomiku správy státních lesů, tvrdí, že na úkor státu tloustnou největší lesnické těžařské firmy. Připravily prý stát během deseti let o více jak dvacet miliard korun. Také Zdeněk Valný, prezident Asociace českých a moravských dřevozpracovatelů, uvádí, že na riziko tunelování Lesů ČR upozorňuje opakovaně BIS ve svých výročních zprávách. Příčinu nízkých zisků hledala odborná veřejnost i Ministerstvo zemědělství ve způsobu prodeje dřeva. V roce 2003 pořádalo Ministerstvo zemědělství mezinárodní konferenci zaměřenou na ekonomiku prodeje dřeva. Odborníci z Rakouska, Finska a Bavorska se shodli na tom, že „na pařezu“ nebo „nastojato“ distribuují dřevo maximálně do tří procent veškerého prodeje. Většinu prodeje realizují na svozním místě, kde mohou lépe kontrolovat měření a zařídění kulatiny. Stejným způsobem se chovají i majitelé soukromých, obecních a vojenských lesů v Česku. Pouze Lesy ČR postupují opačně. Vedení státních lesů ale volbu způsobu těžby obhajuje a výhodnost svého postupu zapracovalo do tzv. „Dřevěné knihy“. Nezávislí odborníci tvrdí, že způsob prodeje dřeva je politické rozhodnutí. Klady Dřevěné knihy vidí právě v tom, že každý rok se soutěží o 20 % těžby dřeva. Při případné výměně politiků se tak dá systém přetočit za pět let. Lesy ČR ústy svého mluvčího Zbyňka Boublíka uvádějí jako hlavní příčinu letošního hospodářského úspěchu právě zvolený model prodeje dřeva „na pařezu (při pni)“ a vytvoření soutěžního prostředí mezi účastníky veřejné soutěže. Protože státní podnik celou dobu prodával většinu dříví „při pni“, jeví se nejdůležitějším faktorem stlačení cen pomocí výběrových řízení. Pravdou je, že za éry ředitele Olivy nebyl státní podnik veřejným zadavatelem a zakázky se nemusely zadávat veřejnou soutěží. K tomu došlo až na základě stížností firem k Evropské unii a následně změnou

Lesy ČR opět figurují ve zprávě BIS. Státní podnik, uváděný jako příklad tlaku lobbistů ve věci veřejných zakázek, přitom dosáhl rekordního hospodářského výsledku.

stanoviska Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže. Nyní se velkým lesnickým firmám tento výtěžek zajídá. Navíc cena dřeva, která momentálně roste, je propojena cenovým indexem do smluv s těžařskými firmami. Index, který byl do smluv zaveden za bývalého ministra zemědělství Gandaloviče, se zdá být logickým a spravedlivým řešením pro obě strany. Vysoutěžená cena se upraví vždy po čtvrtletí podle pohybu cen na trhu. Těžbařské firmy však tvrdí, že Lesy ČR, jako dominantní respondent, zkreslily cenovou statistiku ve třetím a čtvrtém čtvrtletí loňského roku. Důsledkem prý bylo navýšení ceny ze zadávacího řízení o 4–5 % oproti skutečnosti. S touto stížností se obrátily na premiéra Nečase. Poukazují na to, že kvůli neoprávněnému účtování stovek milionů korun dosáhly Lesy ČR rekordních výsledků, zatímco dřevařské firmy se dostaly do ztráty. Reakce firem přinejmenším znamená, že ony nejsou tím, kdo za poslední rok tloustne z prodeje státního dřeva, a většina zisku zůstává vlastníkovi, tedy státu.

Jak podojit les

Snaha urvat ze státních lesů co nejvíce peněz k politickým účelům a na soukromé aktivity spojené s politikou je evidentní. A lobbisté krouží kolem Lesů jak vosy kolem piva. Vždyť Lesy ČR jsou významný podnik i v rámci Evropy. Státní podnik hospodáří na ploše 1,3 milionu hektarů, což je 50 % výměry všech lesů v České republice. Ročně státní podnik vytěží kolem 7,5 kubických metrů dřeva. Proč ale prohánět finanční prostředky přes prostředníka, přes firmy zajišťující služby, když by to mohlo jít přímo? Chce to jen dvě věci. První je nastavit pravidla těžby a prodeje dřeva tak, aby státní podnik nebyl odírán. Podle vedení Lesů ČR se to v poslední době daří. Odmítá kritiku, že za překvapivým růstem hospodářského výsledku je zanedbání péče o les. V loňském roce Lesy ČR vysadily přes 63 milionů stromků, nejvíce v historii, zvyšuje se počet stromků vysazených na jeden hektar a zvyšuje se podíl listnáčů a jedle. Realizace prořezávek vychází z lesních hospodářských plánů. Na obnovu lesních cest jde dnes dvojnásobně více peněz než v roce 2002. Proti těmto číslům ve spojení s hospodářským výsledkem nemají kritici relevantní argument. Přesto tvrdí, že svou rétoriku obhájí po vydání výroční zprávy Lesů ČR, a vynikající hospodářský výsledek státního podniku pro ně není podnět k oslavám, ale k zadání hloubkového lesnického auditu. Audit požaduje i stínový ministr zemědělství za ČSSD, hejtman Michal Hašek. Ale z jiného důvodu. Podnětem pro něj byly nahrávky Libora Michálka, na nichž poradce exministra Pavla Drobila, Martin Knetig, hovoří o loupeži v Lesích ČR za bílého dne. Mluvčí státních lesů Zbyněk Boublík označil Knetiga za nevěrohodnou osobu s tím, že Knetig, jako člen dozorčí rady, neměl žádné pravomoci. O pravomocích a působení samotného Drobila v dozorčí radě Lesů ČR zatím nikdo nemluví. Zpochybnění možnosti kvalitního zasahování do ekonomiky Lesů některými členy dozorčí rady je od vedení státního podniku na místě. Vzpomeňme na bývalého předsedu dozorčí rady Romana Schindlera (ODS), který musel po dvou měsících odstoupit z funkce náměstka ministra zemědělství, protože neoprávněně užíval vysokoškolský titul. Copak nemusel svou odbornost a vzdělání dokládat? Jak důvěryhodní jsou potom všichni ostatní členové rady, nejen podvodník Schindler? Ten byl mimochodem za zneužívání titulu odměněn ředitelským postem u hejtmana Michala Haška. Pripadá mi, že jsou

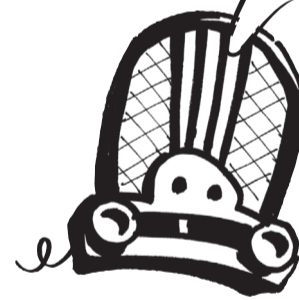
ODPOSLECH

Lépe už je

Poslanecká sněmovna se na 22. schůzi 2. září zabývala „vládním návrhem zákona, kterým se mění některé zákony v souvislosti s úspornými opatřeními v působnosti Ministerstva práce a sociálních věcí“. Na námítky opozice (v rámci debaty o transparentnosti zřízení sociální karty), pro koho ty reformy jsou vlastně nakonec dobré, prohlásil ministr Jaromír Drábek (ODS) o úpravách, že „znamenají skutečné kroky kupředu, (...) jednoznačně směřují k tomu, aby se naši občané za pět, za deset let měli lépe.“ Na to zareagoval poslanec Jeroným Tejc (ČSSD): „...já myslím, že lépe už je. Na Ministerstvu práce a sociálních věcí určitě lépe je. Protože když se podívám na odpověď na interpelaci, kterou mi pan ministr poslal, a já mu za to děkuji, že alespoň netajil ona čísla jako někteří jiní ministři, tak například jeden z jeho náměstků pobírá průměrný měsíční plat 165 tisíc korun měsíčně. Vrchní ředitel, jeden z jeho vrchních ředitelů, pak 150 tisíc korun měsíčně. A ředitel odboru, kterých je tady devatenáct, tak jeden dokonce 91 tisíc korun měsíčně. Já myslím, že skutečně lépe už je, zejména na Ministerstvu práce.“ – Ministra odpověď: „Pokud bude někdo pracovat tak intenzivně, jako pracují někteří z mých náměstků, (...) tak si tu odměnu zaslouží a mně ani nevádí to, že mají větší plat než já. Já si myslím, že tak intenzivní a náročná práce, jakou je řídicí práce na ministerstvu, vytváření nové legislativy, zavádění opatření do praxe, si opravdu zaslouží ocenění náročnosti. Nikdy jsem nebyl zastáncem rovnostářského odměňování.“ – Děkujeme za upřímnost.

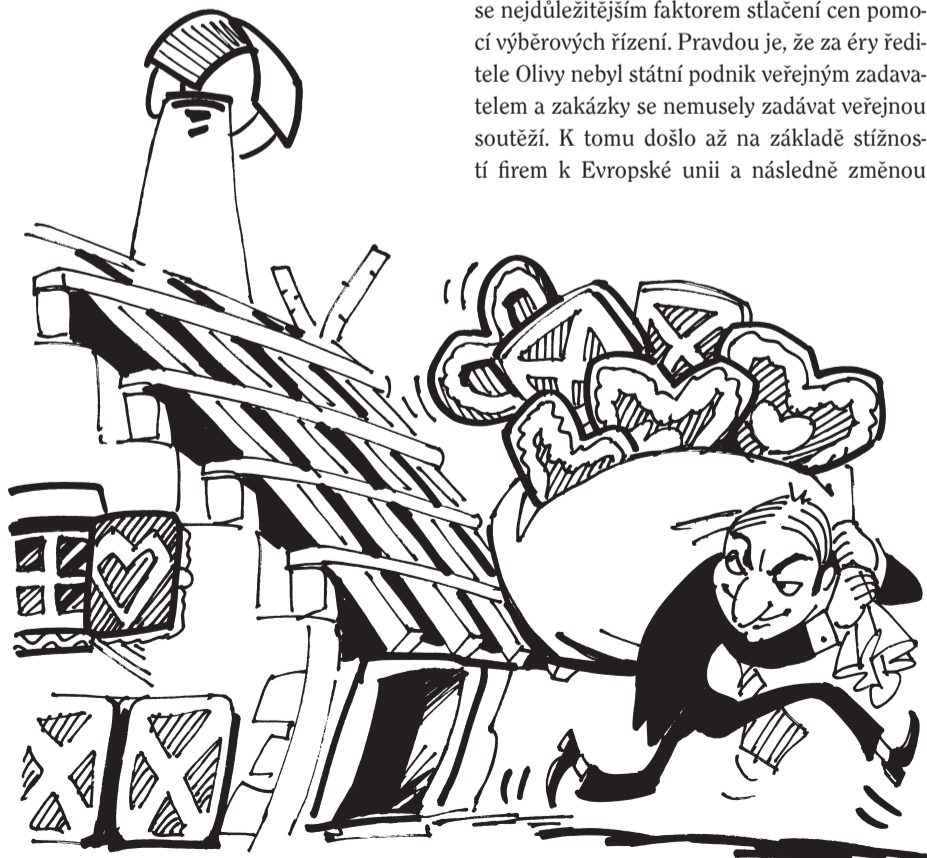
-jp-

Hoden jest dělník
mzdy své...

všichni smíření s tím, že do dozorčí rady jsou lidé nominováni proto, aby hlídali politický a ekonomický vliv politických stran a zájmových skupin. Ne hospodaření státního podniku. A mění se jen podle toho, jak dopadly „obchody“ ve vyšších politických patrech. Ať hospodařil státní podnik ve své historii jakkoliv, na dozorčí radu a finanční zodpovědnost členů rady to nemělo vliv. Takže nelze než souhlasit s mluvčím státních lesů Boublíkem. Po dosažení odpovídajícího hospodářského výsledku potřebuje stát splnit ještě ten druhý bod, tedy najít cestu, jak z Lesů peníze vyvést do státního rozpočtu. Úvahám o převodu státního podniku na akciovou společnost brání strach velké části společnosti z privatizace státních lesů. Účel by splnila pouhá změna zákona o státním podniku, a na ní se podle vyjádření ministra zemědělství Ivana Fuksy pracuje. K 31. březnu 2011 disponovaly Lesy ČR volnými finančními prostředky ve výši 9,24 miliardy korun. V letošním roce, dokud není schválena příslušná legislativní změna, pomáhají Lesy ČR státnímu rozpočtu tím, že kupují státní dluhopisy.

Pavel Kovář (1952) byl ekonomickým redaktorem televize Z1, v letech 1998–2006 zajišťoval komunikaci Ministerstva zemědělství ČR.

Pokračování ze strany 1.

nejatraktivnějších turistických destinací pro rok 2011. Kdo se někdy setkal s albánskou lidovou hudbou, ať už zpívanou vícehlasy či instrumentálně, musel být okouzlen.

Albánie prožívá nejen vnější, ale i vnitřní hledání a tříbení. Její kultura je dědicem dlouhé historie: někdejší křesťanská země byla islamizována pod několikasetletou nad-

knihy mezinárodně nejznámějšího albánského spisovatele Ismaila Kadareho *Evropská identita Albánců* (2006).

Ismail Kadare ve své knize dospěl k názoru, že albánská identita je nejen evropská, ale navíc křesťanská, a dovozuje, že tedy západní. Pro toto své tvrzení se snaží najít historickou oporu. Zdůrazňuje, že Albánci, jako potomci Ilyrů, patří k nejstarším národům v Evropě, al-

Tvář Albánie. Foto Miroslav Náplava

vládou Osmanské říše. Ve dvacátém století se, podobně jako jiné balkánské země, konstitovala v nezávislém státním útvaru. A podobně jako v okolních zemích je její dnešní kultura mnohovrstevnatá – existují tu vedle sebe islám v různých podobách a církve křesťanské, stejně jako různá etnika – vedle dominujících Albánců tu žijí Řekové, Bulhaři, Makedonci, Srbové, Romové, Židé a další národnosti.

Vnitřní dynamiku hledání identity a vůbec smyslu albánských dějin určuje do značné míry kontrast dvou základních náboženských kořenů obyvatel Albánie – islámský a křesťanský. Že je to otázka živá, to dokládají diskuse, které se rozhořely po vydání provokativní

bánština je indoevropského původu a má své místo mezi tuctem původních jazyků evropského kontinentu. Kadare popisuje vývoj albánského národa a jeho kultury až do 15. století jako vývoj evropského typu, se všemi charakteristikami srovnatelnými s ostatními evropskými národy. Následující etapu nadvlády Osmanské říše vnímá Kadare jako dobu temna, pohromu pro albánský národ, jeho kulturu a jazyk, které charakterizuje nucená konverze albánských křesťanů na islám. Úspěšné pětadvacetileté vzdorování Osmanské říši na počátku 15. století pod vedením Gjergje Kastriotiho Skanderbega bylo heroickým počinem, který mimořádně ovlivnil albánskou identitu na celá další století,

alespoň jako opora pro vnitřní vzdor a naději. Osmanská kultura však panovala dalších více než pět set let a Kadareho radikální postoj vyúsťuje i v kritiku prvků osmanské kultury, které se dostaly například do novodobých folklorních písní. Osmanské temno pro něj končí na přelomu 19. a 20. století, na začátku albánského národního obrození, jež bylo zpočátku hnutím albánských intelektuálů. Ti usilovali o celkové obrození albánského národa v oblasti politické, kulturní a jazykové, o využití historického povědomí i k ovlivnění nové mentality obrozeného národa. Kadare považuje za typické sjednocující heslo albánského obrození: „Náboženstvím Albánců je albanství“. Dále rozebírá albánskou historii ve dvacátém století, analyzuje Hodžovu diktaturu. Popis poválečného vývoje v Kosovu (mj. pobídky statisťů Albánců k emigraci do Turecka) je tvrdou kritikou režimu v bývalé Jugoslávii, kterému přičítá snahu dokázat, že Albánci nejsou součástí evropské civilizace. Po roce 1992 se Albánie otevřela Evropě a světu, což nebylo jednoduché ani bezkonfliktní. Při popisu vývoje v Kosovu v devadesátých letech minulého století Kadare nešetří kritikou srbských praktik vůči kosovským Albáncům.

Dvoji kořeny?

Kadare odmítá názor, který reprezentuje jeho významný protivník, albánsko-kosovský spisovatel a politický komentátor Redžep Qosja. Ten tvrdí, že Albánci patří do muslimského světa stejnou měrou jako do křesťanského. Kadare to považuje za velmi povrchní pojetí, které ignoruje jak historická, tak i geografická i etnografická fakta a souvislosti. Zdůrazňuje, že Albánci vždy žili v Evropě, byli její součástí a jejich původ je jednoznačně evropský. Jejich identita je západní, tedy evropská, i přes dlouhodobou nadvládu východní Osmanské říše.

Redžep Qosja naproti tomu obviňuje Ismaila Kadareho, že nepochopil jeho pojetí, v němž se netvrdí, že albánská identita není evropská. Současně však není možné tvrdit, že není ovlivněna islámským světem právě z důvodu okupace Osmanskou říší. Zdůrazňuje, že Kadare nebere v potaz posun obyvatelstva v rámci mnohých století, kdy Albánci, jako

jediní přírodní potomci Ilyrů obývajících pobřeží dnešní Dalmácie až daleko na jih, po nájezdech slovanských národů byli posunuti právě k jihu. Nepovažuje také za podstatné etnografické souvislosti k prokázání evropské identity Albánců. Qosja souhlasí s tím, že mnoho Albánců bylo nuceno konvertovat k islámu, ale zároveň podtrhuje, že by bylo lepší, kdyby Albánci byli jen jednoho náboženství. Jedním dechem dodává, že dnešní realita je taková, že většina Albánců jsou muslimové. Moderní muslimové, tolerující ostatní náboženství. Svůj negativní postoj k častému veřejnému umísťování obrazu Matky Terezy, světoznámé křesťanské misionářky albánského původu, Qosja vysvětluje odporem proti jejímu zneužívání k posílení vlivu katolicismu v albánském prostředí, jenž je spojen i se snahou o posílení vlivu určitých politických skupin.

V bouřlivé diskusi o albánskou identitu zazněl i varovný hlas historika Pëllumba Xhufiho, bývalého náměstka ministra zahraničí, který upozornil, že „snaha o nalezení křesťanských kořenů již není v módě, proto by se k tomu Albánci neměli propůjčovat“. Podle něj měli věřící Albánci vždy daleko k fanatismu a náboženským dogmatům a náboženské komunity se navzájem obohacovaly. Za nelogické a nebezpečné považuje vytvářet dojem náboženské netolerance v albánské společnosti.

Částečně náboženský charakter diskuse je odrazem sílící aktivity církví na Balkáně vůbec a v Albánii zvláště. Je třeba jen doufat, že nedojde k narušení dosavadního způsobu soužití albánských muslimů, pravoslavných a katolických křesťanů, ale i početných ateistů.

Spor o albánskou identitu je bojem o smysl albánských dějin, je bojem o uchopení budoucnosti albánské státnosti i etnika. Jistě si zaslouží pozornost i v jiných částech Evropy, protože se týká Balkánu, pověstného „sudu střelného prachu“. A nemůžeme nevidět ani souvislost s nejrůznějšími ambicemi na islami-zaci Evropy.

Kestrina Peza (1979) je soudní tlumočnice albánského jazyka a doktorandka na FF UK v oboru Dějiny a kultura zemí Asie a Afriky.

Od bojovných janičářů k duchovnímu smíru

Příběh muslimské sekty, která se svým neobvyklým náboženským volnomyšlenkářstvím vymyká většinovému pojetí islámu a současně hraje důležitou roli v albánské historii.

KESTRINA PEZA

Baba Edmond, který říká, že „muslimské ženy nemusí být zahaleny a mohou zastávat posty i v náboženských institucích“, není žádný zapálený zastávce práv žen, či dokonce feministka, ale patří k nejvyšší církevní hierarchii muslimské šíitské sekty – beктаšů v Albánii. Jejich náboženské tradice a rituály jsou velmi pestrého původu, především islámského, ale i pohanského a křesťanského, a tak byli přijímáni jako jakési lidové náboženství. U muslimů obvyklý zákaz pít alkoholu a konzumace vepřového masa není u beктаšů nijak striktním pravidlem, což již zmíněný baba (církevní otec) Edmond komentuje slovy: „Alkohol není zakázaný, záleží na každém věřícím, jak se k tomu postaví.“

Šířitelé islámu blízcí janičářům

Za zakladatele sekty je pokládán Hadži Bektaš (albánsky Haxhi Bektash), který koncem 13. století přišel z Persie do turecké Anatólie. První stoupenci sekty beктаšů – derviši (turecky žák, mnich) – se na Balkáně, včetně Albánie, měli objevit již v 15. století, ale jejich kláštery – tekke (albánsky teqe) – jsou doloženy až v polovině 17. století. Už od počátku prosluly velkou pohostinností vůči poutníkům.

Bektašové vždy zastávali rovnost žen a mužů i toleranci vůči příslušníkům jiných náboženství, která se týkala také sňatků s jinověrci. I ramadánový měsíční půst omezili jen na tři dny. Bektaši se zasloužili o masové rozšíření islámu v Albánii a okolních územích, která byla pod správou Osmanské říše. Pozice sekty byla tradičně silná ve střední a jižní Albánii, kde se také nacházelo osm tekke, nejznámější ve městě Kruja, na dřívě sídelním hradu známého protivníka Turků, albánského národního hrdiny Skanderbega. Tato tekke prokazatelně působí od roku 1789 a celé generace zde ve funkci baby působili příslušníci rodiny Dollma, kteří jsou v místní tekke také pohřbeni.

Sekta měla velmi blízko k janičářům (elitním pěchotním jednotkám osmanské armády rekrutovaným z nemuslimského – křesťanského – obyvatelstva Osmanské říše). Společně s nimi se dostala do nemilosti tureckého sultána. Nakonec, po potlačení povstání janičářského vojska a jeho úředním rozpuštěním roku 1826, následovala i snaha Porty (osmanské vlády) řád beктаšů likvidovat. Babové pod tlakem represí přenesli své tekke vysoko do hor, mimo dosah represivního tureckého aparátu. A tak od té doby stojí tekke na vysokých horách Tomorri, Melani nebo Libohova, ale v době církevních

svátků nijak netrpí nedostatkem návštěvníků.

Zajímavě charakterizuje vývoj sekty zmíněný baba Edmond: „Do roku 1770 byli beктаši zahraničním mystickým směrem, ale od roku

1770 můžeme hovořit o albánských beктаších, kteří se vyznačovali podporou boje Albánců za svobodu a za vytvoření nezávislého albánského státu.“

Baba Edmond. Foto Kestrina Peza

Také Ali paša Tepelenský, mocný albánský vladař na přelomu 18. a 19. století, orientálního despotického typu, proslavený hlavně svojí lstivostí a krutostí, konvertoval k sektě beктаšů. Ne snad proto, že by byl tak nadšený zastáncem jejich učení, ale protože byl nucen uznat mimořádnou autoritu této sekty v oblastech, které ovládal.

K sektě beктаšů patřilo a patří mnoho albánských osobností. Mimo jiné také básník albánského obrozeneckého období, tedy přelomu 19. a 20. století, Naim Frashëri a jeho bratři Abdyl a Sami. Naim Frashëri, jako prostředek proti rozsáhlé, i náboženské roztržičnosti albánské společnosti, navrhoval všeobecné přijetí učení beктаšů jako všealbánského náboženství. Zřejmě nereálnost této iniciativy jen dokresluje složitost albánského národního obrození.

Podpora albánského národního hnutí

Po vyhlášení nezávislosti Albánie v roce 1912 se řád beктаšů stal ještě početnějším o stoupence nejen v Albánii, ale i v okolních územích obývaných Albánci. Výrazem vzestupu byl I. kongres beктаšského řádu v roce 1921 a následující v letech 1924 a 1929. Tyto kongresy vedly k posílení řádu, zabývaly se aktuálními náboženskými, ale i sociálními a ekonomickými potřebami doby. Potvrdily orientaci řádu na humanismus, toleranci a nacionalismus.

Původně se světové centrum beктаšů nacházelo v Turecku, ale zde byl řád v roce 1925 zakázán. Tehdejší světový představitel řádu (čili dede), národností Albánc Sali Niazi, dojednal s představiteli beктаšů v Albánii a s albánským králem přesun centra řádu, který byl formálně schválen na III. kongresu v roce 1929. Do roka bylo centrum otevřeno v tekke Melčani ve městě Korča a zvláštním dekretem byl hlavním dedem potvrzen Sali Niazi. Následně bylo sídlo řádu beктаšů přeneseno v srpnu 1930 do Tirany.

Albánská komunita beктаšů vždy podporovala albánské národní hnutí, a proto se aktivně angažovala i v průběhu druhé světové války. V duchu hesla „bez státu není náboženství“ bojovali stoupenci řádu proti italské i německé okupaci. Přímo v partyzánských oddílech po celou dobu války působili i dede Ahmeti nebo baba Mustafa Martaneshi, řečený Faja, z Elbasanu.

Nový poválečný režim v Albánii vyvolal uvnitř řádu značné rozpory, které vyvrcholily

Jeden z mnoha vtipů dokládajících odstup beктаšů od tuhé muslimské ortodoxie:

Jistý mudrc Bektaši byl všemi velice vážený pro svoji moudrost a rozhled. Lidé se divili, jak je moudrý, a on sám to komentoval slovy: „To je tím, že vím, co je v Koránu.“ Jednou se ho nějaký hlupák zeptal: „A co je v tom Koránu?“ Bektaši se zamyslel a říká: „Jsou v něm dvě vylišované kytky a dopis od mého přítele Abduláha.“

konfliktem, kdy dede Abaz Hilmi v březnu 1947 zastřelil dva členy řádu, účastníky partyzánského hnutí babu Faju Martaneshiho a babu Fejzu Dervishiho, a vzápětí spáchal sebevraždu.

Zákaz a obnovení činnosti

Světové centrum řádu beктаšů bylo činné do roku 1967, kdy komunistický režim zakázal všechna náboženství v Albánii. Přesto dede Ahmeti, společně se svým spolupracovníkem a pozdějším dedem Reshatem Bardhim, pokračoval ve své práci pro řád.

Krátce po změně režimu bylo možné už 22. března 1990 znovu otevřít světové centrum řádu beктаšů (i s podporou Matky Terezy, vedle Skanderbega druhé albánské národní ikony), kdy hlavním dedem po smrti dede Ahmetiho byl zvolen Reshat Bardhi. Následně

se uskutečnily tři kongresy (v letech 1993, 2000 a 2005), které konsolidovaly řád nejen v Albánii, ale také znovu obnovily vztahy s ostatními centry beктаšů po celém světě. Světové centrum řádu beктаšů v Albánii se tak snaží realizovat své hlavní cíle – prosazovat toleranci mezi náboženstvími, šířit sociální smír, duševní klid, lidskou harmonii a mezilidský dialog.

Řád beктаšů je ve svém pojetí náboženství moderní. Je tolerantní k alkoholu i k vepřovému masu. Neuznává mnohoženství, je tolerantní k manželství osob různých vyznání. Ale podle vyjádření baby Edmonda, který byl blízkým spolupracovníkem baby Reshata Bardhima a od července roku 2011 jeho nástupcem, si „muž může vzít druhou ženu jenom v případě, kdyby první žena zemřela anebo z důvodů morálních. Jinak to není možné.“ Nejvyšší představitelé řádu, tedy dede a baba, nesmí být ženatí, ale v nižší náboženské hierarchii mohou být i muži, kteří v minulosti byli ženatí a měli své rodiny, ale z důvodu víry se je rozhodli opustit a žít pro řád.

Bektaši aktuálně v Albánii představují asi polovinu muslimů žijících ve střední a jižní části země, kde žijí Toskové, kteří vždy v albánské historii hráli mimořádnou roli. Řád beктаšů nabízí vzájemnou úctu a toleranci pro Albánii, kde působí mnoho náboženských komunit, prosazuje vzájemné uznání a spolupráci. A to je velmi dobrá zpráva z nestabilního Balkánu.

No problem, oukej raki. Foto Miroslav Náplava

Bílá košile

MIROSLAV NÁPLAVA

Z dřevěného přístěnku skrývajícího kaban, tedy pálenici, podle kouře se zrovna v kotli pod kvasem zatápělo, vykukl děda v džínové bundě, a když neviděl uniformy, které mu přišly nezdaněný destilát zabavit, šel zpacifikovat šílícího psa s vyceněnými tesáky. Zahulákal jsem přes branku pozdrav: „Mierdita, dobrý den, Deshi!“

„Čeko! Miki!“ poznal mě, teprve když jsem z hlavy strhnul pestrobarevnou jihoamerickou čepici a odkryl svou divokou nestříhanou čupřinu. Albánci s dlouhými vlasy hned tak nepotkáte. Odvážnější děti mě občas s vykulenými očima zatahaly za vlasy po ramena, byl jsem hotová cirkusová atrakce vedle mořské panny a dvouhlavého trpaslíka. Ještě v osmdesátých letech bych se kvůli délce vlasů přes hranice Albánie nedostal, šlo o znak dekadence a odklonu od norem slušného zevnějšku pracujícího člověka. Ted' se už zpoza domu přirtil i Deshův devětačtyřicetiletý syn Tonin a vítal mě i celou partu jako parlamentní delegaci. „No problem, oukej, no problem,“ opakoval svoji oblíbenou anglickou repliku, neboť jeho mladší bratr žije s rodinou v New Yorku. Hned mu taky utikal zavolat.

Rodinu Rezažů jsem poznal během své první cesty do Albánie. S kameramanem Pavlem Otevřelem jsme se tehdy vydali natáčet život nejsevernější albánské vesnice Vermoshi. Při návratu k autu jsem Deshovi stojícímu u silnice zamával na pozdrav a ten nás posuňkem pozval do domu, nádherného kamenného dvoupatrového stavení starého od pohledu dobrých sto let. V přízemí

domu byly chlévy, první patro tvořila obytná část, nad ní se tyčila sedlová střecha pokrytá šindelem. Na štítu se vyjímал kříž, hrdý znak rodinné příslušnosti ke katolické víře, odvěkému vyznání zdejších horalů.

Nejdřív jsme šli do části obývané hlavou rodiny. Velká místnost o rozloze dobrých padesáti metrů čtverečních zářila čistotou, jen stěny a strop by už potřebovaly malířskou štetku. Posadili jsme se do sedací soupravy, Desh přišel převlečený do sváteční bílé košile. O vaření kávy a servírování občerstvení se staraly tři vnučky Silvana, Lira a Drandafle. Jediný mužský potomek Kristijan mohl usednout s námi. Genderové studie do těchto končin ještě nedorazily a nějaký čas určitě nebudou na pořadu dne. Na zdi mě zaujala zvětšená fotografie stařešiny, bambítka za pasem, mocné kníry, Desh ochotně vysvětloval: „Tohle je Gjok Mark Ujka, zde Nik Turku a tohle byl největší hrdina, Prek Calë Hasani, zdejší Robin Hood. Bojoval proti Enveru Hodžovi.“ Po vyslovení jeho jména si chlapácky odplivl a zaklel. „Hodža ho nakonec zabil. Já jsem dřel v komunistickém lágru u Lushně přes dvacet let, skoro třetinu života. V polovině našeho domu sídlila dlouho policejní služebna. Měli mě pěkně pod dohledem. Ted' tam bydlí syn Tonin s rodinou.“

Následovalo pozvání do druhého bytu. „Nemusíte se zouvat,“ nabádali nás a my, slušně vychovaní, k jejich spokojenému úsměvu boty sundali. Všude koberce a stejně dokonale uklizené.

Po dvou hodinách „tradiční pohostinnosti“, tj. nácipávání se slaným sýrem, smetanou s česnekem, kusy pršutu, které pán domu odsekal z kýty nožem a sekyrou, nakládáními paprikami, olivami, kávami a rakijí, jsme byli plní k prasknutí.

Tentokrát jsem přijel já s plným batohem dárků, pro pány trička a čepice, holkám nějaké sladkosti, Deshovi k tomu štangli loveckého salámu, kterou se mu Tonin snažil „schovat“ do vlastní

lednice. „Polož ten salám,“ vykřikl rozzlobený Desh na synka s nenechavými prsty a přidal pár albánských výrazů, o jejichž významu nebylo pochyb. „Nic se neboj, příště ti lovečák přivezu taky,“ slíbil jsem smutnému Toninovi. Ten nám všem dolil skleničku se svým „no problem, oukej raki“, přisedl ke mně a s otcovskou starostlivostí poprosil: „Raděj přivez pro Kristijana kolo, moc by si ho přál...“

„Bud' slábne žárovka, nebo se venku něco děje,“ vyhlédl jsem z okna na olověnou oblohu. Museli jsme urychleně vyrazit, kdyby napadl sníh, tak bychom tam s letními pneumatikami zůstali uvěznění do jara. Začali jsme se kvapně chystat k odchodu. Vůbec jsem si nevšiml, kdy Desh odešel, najednou stál ve dveřích s láhví rakije a igelitovou taškou plnou hrušek. „To je pro všechny, abyste na nás vzpomínali v dobrém. A tohle je pro tebe, kolikrát jsi už za mnou byl, osmkrát? Tak abys věděl, že jsi v mém domě vždy vítaný, že tady máš druhý domov, jako můj syn,“ díval se mi při tom do očí a do rukou mi předal bílou košili zabalenou v originálním balení. Dostal mě, zvlhly mi oči a místo děkovného proslovu jsem ho objal. Ten životem a drsným krajem ošlehaný chlap mi věnoval odznak Albánců. Bílá košile a sako je nejčastější slavnostní oděv místních chlapů.

„Šťastnou cestu a zase přijďte,“ loučili se Rezažové.

„A vám hodně zdraví, at' se příště zase setkáme všichni,“ přáli jsme na oplátku my.

V tu chvíli mi už hlavou běhala myšlenka, jaké sako si k těm košilím doma pořídím.

Miroslav Náplava (1966) je dokumentarista. Text *Bílá košile* je částí připravované knihy *Albánie – kráska se špatnou pověstí* (spoluautor Petr Horký), která vyjde v nakladatelství JOTA.

Název: Republika Albánie

(albánsky: Republika e Shqipërisë)

Poloha: jihovýchodní Evropa,

Balkánský poloostrov

Rozloha: 28 748 km²

Hlavní město: Tirana (od roku 1920)

Datum vyhlášení nezávislosti:

28. listopad 1912

Obyvatelstvo: asi 3 miliony (žijící

na území dnešní Albánie, celkově

po celém světě žije odhadem asi

10–11 milionů Albánců)

Další státy v regionu s albánským

obyvatelstvem: Černá Hora

(5,1 %), Republika Kosovo

(92 %), Makedonie (25 %), Řecko

(4,3 %), Srbsko (oblast Presheva

a Medvegje – statistiky nejsou

známé)

Národnosti: 95 % Albánci, 3 %

Řekové, 2 % další národnosti

(Vlahové, Romové, Srbové,

Černoherci, Makedonci, Bulhaři)

Úřední jazyk: albánština –

indoevropský jazyk, jeden

z nejstarších evropských jazyků,

nepodobá se žádnému jinému

jazyku, má původ v jazyce Ilyrů,

starověkého balkánského národa,

kteřý byl složen z řady různých

kmenů

Náboženství: muslimové 70 %,

albánští ortodoxní křesťané 20 %,

římskokatolíci křesťané 10 %

Sousední státy: Černá Hora (sever),

Republika Kosovo (severozápad),

Makedonie (západ) a Řecko

(jihozápad)

Přírodní zdroje: nafta, přírodní

plyn, uhlí, chrom, dřevo, nikl atd.

Statistické údaje korigovány

podle CIA – The World Factbook

a podle pramenů anglické verze

Wikipedie.

Mnichovská dohoda – či to byla prohra?

Důležitý mezník nejen české, ale i evropské historie je vícevrstevným symbolem. Kromě selhání evropských demokratických vlád tváří v tvář hrozbě expanze nacionálního totalitarismu byla mnichovská dohoda počátkem řady dramatických a tragických příběhů s různým vyústěním. Příběh sudetských Němců je poučný.

VÁCLAV VLK starší

Situace byla v roce 1938 pro Československo prakticky beznadějná. Na části jeho území si činilo nárok několik států: Německo, Rakousko, Polsko. Po „Anschlusu“ Rakouska vyhlásil Hitler otevřeně nároky na tzv. Sudety, ve skutečnosti však na všechny oblasti, které se pokusily odtrhnout od ČSR již v roce 1918. Čeští a moravští Němci – tedy 3,5 milionu obyvatel – stáli z asi 90 % za Henleinem a Hitlerem.

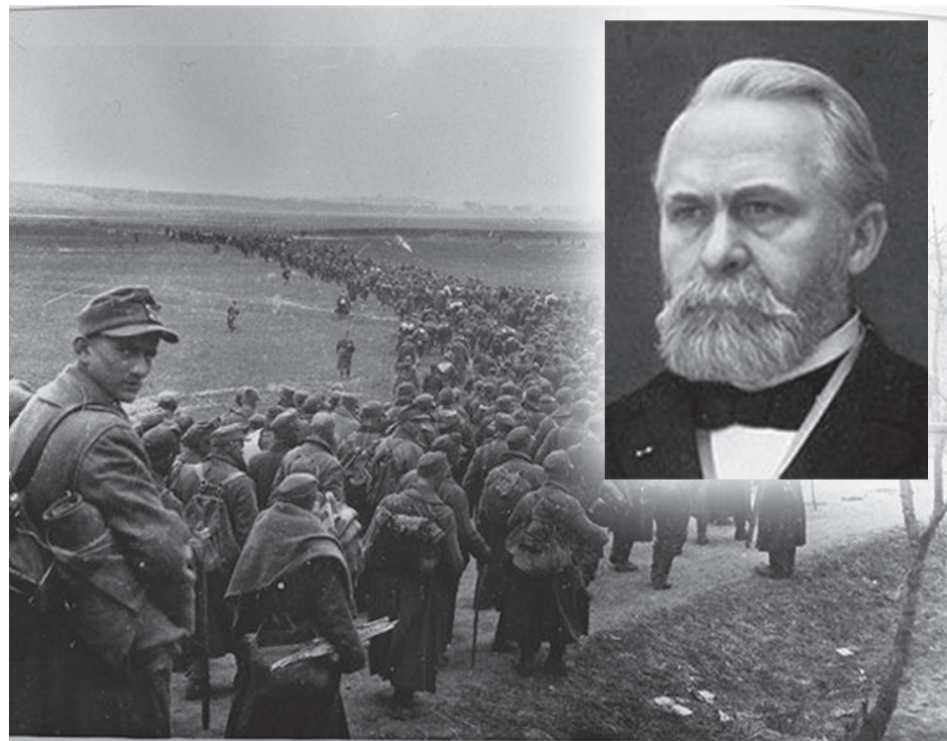
Vojenská situace byla ze strategického hlediska katastrofální. Draze budované pevnostní opevnění bylo prakticky k ničemu. Ve směru k Rakousku nebylo hájitelné. I kdyby se československá armáda soustředila na tento úsek, Slováci, pod těžkým nátlakem Hitlera a vzhledem k nárůstu vlastního nacionalismu, by prostě nechali projít Wehrmacht přes již vybudované slovenské opevnění vůči Maďarsku a přes moravsko-slovenskou hranici. Československá armáda byla pro nacionální rozepře tak oslabená, že byla prakticky neobhajitelná. Přestože relativně velká část, odhadem dvě stě tisíc, Němců byla protinacistická, nebylo možno v praxi složit jednotky z Němců a Čechů a použít je vojensky proti Říši. Ani mnozí slovenští vojáci neskýtali žádnou záruku. Slováci, které štvaly proti Čechům nejen nacionální vášně, ale i maďarští a rakousko-němečtí agenti, byli pro ČSR ztraceni. Pokud by zůstali slovenští politici na straně Čechů, souhlasil by Hitler, aby celé Slovensko obsadili Maďaři. Hrůzy a zvěrstva, které se děly za Maďarské republiky rad, ale i po obsazení Podkarpatské Rusi Maďary, a hlavně veřejně vyhlášené maďarské protislovenské nacionalistické represe nedávaly Slováckům na výběr. Vnitřní situace ČSR byla špatná i přes odchod většiny Čechů a části Slováků k boji. Sudetští Němci a Hitler slavili politický a ideologický úspěch: „Během několika let se sudetoněmeckému živilu podařilo tak důkladně otrávit vnitřní stabilitou České republiky a její vnitřní poměry uvést do zmatku takovým způsobem, že se stala zralou pro likvidaci. (...) To vše se mohlo uskutečnit jen proto, že celé sudetské Německo se stalo nacionálně socialistickým. (...) Necht' dějiny jednou vynesou rozsudek: sudetští Němci vykonali věcně a pohotově svoji povinnost.“ (K. Henlein: Sudetští Němci splnili svou povinnost, Das Kleine Volksblatt, 5. 3. 1941).

Velkoněmecká ofenzíva

Západní spojenci neměli ani sílu ani morálku. Sami sebe odzbrojili a měli pocit, že po Pyrrhově vítězství v první světové válce by druhou prohráli. Což se málem stalo. Ve skutečnosti ČSR zůstali věrní jen Rumuni a Jugoslávci. Na což zapomíná zvláště dnešní politická garnitura.

Hitlerova nenávisť k demokratickému politikovi Benešovi byla tak silná, že ještě dodnes probleskuje nejen v německém, ale od určitých osob i českém tisku. Protože přání je otcem myšlenky, západní tisk vyděšený Hitlerem vykresloval ČSR jako východní diktaturu utlačující mírumilovné Němce. Takže by zničení ČSR přivítal jako „potrestání nacionalistického agresora“. Ostatně Hitler odůvodňoval přepadení Francie v roce 1940 tím, že ta mu „vyhlásila válku“, když přepadl Polsko. A celý svět předstíral, že mu to věří. Vítězství Německa se zdálo být na dosah a idea „germánské (árijské) rasy nadlidí“ vládnoucí pod vlajkou Velkoněmecké říše také.

Benešův plán byl naopak realistický. A k nevěře všech byl nakonec uskutečněn. Zabránit válce se již nemohlo podařit, bylo tedy nutno se pokusit zachránit národ. A stát. Zdánlivě ztracený úkol. Němci se netajili tím, že osud Čechů bude přičleněním k Říši zpečetěn. Základy jejich „řešení“ byly vytvářeny dlouhou dobu. Friedrich Ratzel v roce 1897 vytvořil pojem „Lebensraum“. Friedrich von Bernhardi v roce 1912 poprvé výslovně určil východní Evropu jako „zdroj“ nového německého prostoru. Podle něj je válka proti Slovanům „biologická nutnost“.

Filosof a pacifista F. W. Foerster (1869–1966) musel z Německa prchnout, protože viděl pravdu.

Již v létě roku 1932 vyjádřil Adolf Hitler v Mnichově svůj pohled na budoucí osud Československa takto: „Vytvoříme blok osmdesáti či sta miliónů Němců osídlující homogenní území! (...) Českou pánev a Moravu a východní regiony na hranici Německa (pozn. autora: míněno Polsko) osídlíme německými sedláky. Čechy vysídlíme na Sibiř nebo do oblasti Volyně. Pridělíme jim rezervace.“

Foersterova předpověď

Není však pravdou, že by nebyli mezi Němci lidé, kteří by neviděli situaci reálně. V září 1938 vyšel ve švýcarském časopise Entscheidung článek Friedricha Wilhelma Foerstera *Zur gegenwärtigen Weltlage*. Je také znám jako dopis Henleinovi pod názvem Osudová hodina sudetských Němců.

Autor napsal vůdci sudetských Němců tato prorocká slova: „Stojíte před rozhodnutím světodějného dosahu. Dnes jde o to, zachránit Německo. (...) Vy víte, že by vás to všechny mohlo stát život a uvrhnout německou věc do prokletí a zničení, zvolíte-li teď nesprávnou cestu. (...) Hitler není vůdce, ale svědce všech Němců. (...) Chci dát v úvahu totéž, co jsem řekl dvěma vašim poslancům v listopadu 1918 v Bernu. (...) Obrátili se na mě s prosbou, abych se v Paříži přimluvil za začlenění vaší země do německé říše. Řekl jsem následující: ‚Vždyt' jste více než 800 let žili v úzkém společenství se slovanským světem, dávali jste mu neustále německou krev a do svých žil jste přijímali krev slovanskou. Celé vaše dějiny jsou dějinami německo-slovanskými, všechny své talenty jste rozvinuli ve styku se světem východním. (...) Proč chcete utonout v germánském moři? (...) Setkáte se s překážkami desetkrát většími, (...)

nebudete ničím jiným než bezmocnou kolonií německého velkoproduktu.‘ Dnes (pozn. autora: v roce 1938) však jde o něco ještě mnohem většího. (...) Jestliže odmítnete to, co vám může český stát přiznat tváří v tvář německým hrozbám, (...) a necháte-li se zneužít pro bezbřehou světovou politiku pangermanismu, pak se vaše země nestane ničím než bojištěm nové světové války – to je smrtelně jisté. (...) A oběť, kterou tím vaše země (Sudety) přinese expanzi třetí říše, nebude ku prospěchu ani sudetským Němcům, ani celému německému národu, naopak – třetí říše

a zaměření SFK vyplývá z rozkazu velení Freikorpsu po odtržení Sudet ze dne 1. října 1938: „Rudé a Čechy, kteří budou dopadeni na útěku, je třeba zlikvidovat. Pokud budou dopadeni, budou předáni velení, které rozkaz provede!“ (V. Zimmermann: Sudetští Němci v nacistickém státě. Argo, Prostor, Praha 2001).

Konec Henleinova snu

Přes tyto radikální postoje nenašli sudetoněmečtí nacisté žádné pochopení u vedení Říše. Sudetský Freikorps byl 9. října 1938 rozpuštěn. Na český a židovský majetek se sudetští Němci většinou těšili marně. Vše zabrala Říše a říšští Němci. Od počátku také docházelo k rozporům mezi vedením sudetských Němců a vedením dosazeným Berlínem. Berlín měl vždy v rozhodování přednost.

I přes Henleinovu snahu udržet si politický vliv vydal Hitler 11. října rozkaz, že nadřízeným ve věcech politických v Sudetech je zmocněnec NSDAP Albert Hofmann. Sudetoněmečtí muži museli nastoupit do Wehrmachtu a výsledkem bylo na konci války dvě stě padesát tisíc mrtvých sudetských Němců. Rychle klesala životní úroveň, a to dokonce pod životní úroveň v Protektorátě. Hitler potřeboval české dělníky pracující pro válečný průmysl (v pohraničí byl většinou jen lehký průmysl), a tak dostal K. H. Frank příkaz používat v Protektorátě metodu „cukru a biče“. Čeští a moravští Němci už žádný „cukr“ nepotřebovali. Jako národnostní skupina byli rozděleni do několika oblastí, žup, a přestali hrát v politice Říše vážnou roli. To ovšem vzbuzovalo mnohde ještě více protičeské nálady. Zvláště když válka „požírala“ čím dál tím více místních Němců. Na jejich místa přicházeli zajatci – mezi nimi mnoho Francouzů a Rusů –, ale pak si Říše prosadila, aby byli v průmyslu v Sudetech stále více zaměstnáváni i Češi z Protektorátu. Henlein proto v Jablonci v srpnu 1943 vykřikoval, že Vůdce mu slíbil, že po válce „župu od Čechů naprosto vyčistí“. Neboť prý „na drzý český čumák patří tvrdá německá pěst!“. Zaplavení Sudet na konci války německými uprchlíky z východního Pruska, Ukrajiny, Pobaltí i Polska vedlo k naprostému zhroucení organizace žup. Vládní sudetoněmecký kraj Opavu nakonec nechal Hitler před příchodem sovětské a československé armády Wehrmachtem a jednotkami SS násilně vyklidit od sudetských Němců a ti další pak už jen prchali anebo čekali, co s nimi bude.

Stalo se to, co Henleinovi předpověděl v roce 1938 F. W. Foerster:

„Československá otázka není z tohoto hlediska jen nějakým libovolným evropským konfliktem, (...) v ní se se svými posledními a nejstrašnějšími důsledky vyjevuje více jak tisíc let světových dějin a evropský chaos několika staletí.“

Odsun, anebo „vyhnání“, nakonec nezničilo český národ ani českou státnost. Pokus o zničení Slovanů dopadl jinak. Německo přežilo, ale sudetští Němci, stejně jako východní Prusové, přišli o to, co považovali za svoji vlast. Jsou jen „čtvrtým bavorským kmenem“, který byl využit pangermanismem a pak odhozen. A dnes občas, když se to hodí, využíván.

Beneš nakonec tu ztracenou bitvu o zachování národa a státu vyhrál. To mnohé kolem nás dodnes nejvíce mrzí.

Václav Vlk starší (1943) je publicista.

Přerostlé maloměsto, nedorostlá metropole

Brno jako literární téma kopíruje svou nejednoznačnost. Na jedné straně inspirativní, na straně druhé stále ještě čeká na sklizeň.

JIRÍ TRÁVNÍČEK

Když se v roce 1936 slavný literární historik a kritik Arne Novák zamýšlel nad tím, co Brno kdy dalo literatuře a jaká je jeho kulturní váha, byl nucen konstatovat, že toho věru moc není. Krásně zvrásněná krajina kolem města, něco kostelů, sem tam nějaký ten palác, ale jinak je Brno po dlouhou dobu „pouhým provinčním předměstím německé Vídne“. Příčinou tohoto stavu je podle Nováka také to, že „se Brno nedostává vydatnější přítomnosti a přátelštější účasti živlu nejmeloctějšího – vody“. „Není tu nikde nábreží,“ pokračuje Novák, „kde by si mohl unavený pracovník oddechnout, snílek v dlouhé procházce se zadumat, architekt vyhledat perspektivistický odstup i násobivé zrcadlo pro stavby monumentálnější.“ Ano, Brno má sice dvě řeky, ale ty byly cele uzmuty průmyslem, zejména textilním, čili jsou to toky, které „nehučí a nešumí, nevábí a nezpívají“.

Brno poetické

Arne Novák zemřel v roce 1939. Pokud by mu však byly dopřány ještě dva roky, už by asi svou tezi obhájit nemohl. V roce 1941 totiž vychází sbírka *Melancholické procházky* mladého básníka Ivana Blatného, sbírka cele věnovaná Brnu, která tomuto městu postavila nehynoucí pomník. A tento pomník byl ještě na konci války nastaven další sbírkou věnovanou Brnu, tentokrát však jeho všední, odvrácené straně (*Tento večer*). Dokonce i řeky, které A. Novák viděl jen jako zásobárny vody pro továrny, dokázal Blatný objevit coby místa poetická. Po roce 1948 skončil Blatný v anglickém exilu, ale i z něj (z psychiatrické léčebny, do níž byl umístěn) dokázal psát další a další verše, a velmi mnoho jich patřilo Brnu, zejména tomu z konce 30. let, jak si ho básníková citová paměť podržela. Po Blatném přicházejí další básníci, kteří jsou s Brnem spjatí a dokázali je vtělit do svých veršů – nikoli po způsobu pouhých básnivých patriotů, ale daleko podstatněji. Jan Skácel a Oldřich Mikulášek jsou dva největší. Vedle nich však lze nalézt i mnohé další: Klementa Bochořáka, Zdeňka Kriebela, Zdeňka Rotrekla, Ludvíka Kunderu, Zdenku Zábranskou, Víta Slívu, Martina Reinera... Brno si dokonce získává pověst „města básníků“. Jako by tu od dob Blatného vyvěrala jakási lyrická esence, taková, na níž jinde narazit nelze. A přitom tato esence se chápe jako něco bytostně měkkého, usmiřovatelského. V Brně si lze ještě vlaze zabásnit, tj. dovolit si být i naivní, zatímco v Praze je nutno být trendy, na vyšší doby, poučený, vědoucí.

Brno prozaické

Epika a próza zůstávají výrazně pozadu, třebaže pár pokusů, které vznikají od počátku 20. století, za zmínku stojí. Je tu podoba Brna sociálního (Josef Merhaut); je tu i zájem o brněnskou periferii (Rudolf Těsnohlídek), jakož i snaha objevit za vyhlášenou šedí cosi jiného (Jiří Mahen). V nejnovější době Brno našlo svého prozaika v Jirím Kratochvilovi, který se až s metodickou posedlostí vrhá na toto město, snaže se ho urputně přepsat do podoby města magického. A je tu i pokus mladé prozaičky Kateřiny Tučkové načerpat látku ze silné a dosud ladem ležící látky česko-německé (válka, vyhnaní Němců, ztracená paměť): román *Vyhnaní Gerty Schnirch*. Nicméně próza, která by byla nehynoucí pomníkem, takovým,

v němž se město vlilo do textu, přičemž je znát, že to nemohlo být žádné město jiné, takováto próza chybí. Ne, Brno nemá – tak jako Praha – svůj *Proces* (F. Kafka), prostor, v němž se reálná topografie a magie proluly. A třebaže by bylo co brát i z témat sociálních, nemá – jako Chicago – svou *Džungli* (U. Sinclair). Jeho národnostní kolotání nevydalo na Šošu jako u Singerovy meziválečné Varšavy. Ani brněnskou topografií se nepodařilo tak samozřejmě přepsat do dějů a postav jako v případě New Yorku ze Salingerova románu *Kdo chytá v žitě* nebo Bulgakovovy Moskvy (*Mistr a Markétka*). Jako by tu na velký román chyběl epický potenciál. Nebo že by se ještě nepotkalo s tím, kdo tento potenciál bude schopen proměnit v epický skutek? Z obojího něco, ale spíše to první...

Kunderovská stopa

A co největší brněnský literární rodák? Milan Kundera se v Brně narodil, v Brně psal a Brnu věnoval i dvě své povídky ze *Směšných lásek*. Shodou okolností jsou to však právě ty, které při následné revizi, tj. když autor dělal ze tří malých knížek knihu jednu, vyřadil. V „kanonických“ *Směšných láskách*, tak jak je zná cizí čtenář a jak byly po listopadu 1989 znovu vydány i česky, povídky *Sestřičko můj sestřiček* a *Já, truchlivý bůh* chybějí. Škoda jich. Jsou půvabné, už se všim všudy kunderovské a Brno v těchto povídkách autor přiznal. Je to spíše prostor než čas, co zde vykazuje určitější podobu. V obou povídkách se vypravěč prochází brněnskými čtvrtěmi: „Ukazoval jsem jí vesnickou uliči, jež vede ze Žabovřesk ke Komínu.“, „bloumal [sem] po ulicích Králova Pole“. Jsou zde přítomny brněnské kulturní instituce: kavárna Bellevue, opera, konzervatoř, Dům umění. Hodně se v nich chodí, a tak se stane, že se ke slovu dostane i jedna z brněnských řek („jsem chodil na břeh Svratky“), o kterých – jak víme – v roce 1936 kritik A. Novák prohlásil, že nemají sílu melodického živlu. Přitom vypravěč první povídky v okolí Svratky objevuje malebná zákoutí okrajových čtvrtí a vypravěč druhé povídky je – jakoby na truc Novákovi – hudební skladatel. Brno je tu všude, a je přítomno i mimo přiznanou topografii. Tak jedna z postav druhé povídky je Řek, bývalý partyzán, který po vojenském puči v roce 1949 z Řecka uprchl. Brno bylo místem, kde se těchto Řeků usadilo velké množství. A tato řecká imigrace zanechává v kultuře Brna výraznou stopu, zejména mezi hudebníky a výtvarníky. Brněnská mise řeckého partyzána, z kterého si vypravěč pro potřeby své intriky

udělal dirigenta athénské opery, je zdůvodněna tím, že Mistr se vrací z turné po Německu a do Brna si přijel „prostudovat partituru Janáčkovu *Osudu*“. Tedy Janáček – nejslavnější ze všech brněnských skladatelů.

Situace těch povídek jsou už bezesbýtku kunderovské: šťastnější nejsou ti protřeplejší, tj. ti, kdo vědí, ale právě ti, kdo nevědí; svět reflexe a rozumu a svět naivity a exaltace se mezi sebou neumějí domluvit; hra, která byla nastrážena na někoho jiného, se mýjí účinkem, satisfakce nepřichází. Úhrnem: svět touhy a svět hry nelze smířit. – Proč tedy tyto povídky nakonec neskončily v Kunderově autorském kánonu? A nemůže za to nakonec i Brno? Soudíme, že do značné míry ano. Kundera totiž při překladech svých děl do jiných jazyků potlačuje realie. A to dost dobře v případě těchto dvou povídek nelze. Jsou vrostlé do Brna a Brno je vrostlé do nich. Je jejich příběhotvornou silou. Povídka *Sestřičko můj sestřiček* navíc i hodně uvízla v lyrice. Přitom to je právě lyrika, v polemice s níž vede Kundera „kanonickou“ část své tvorby. Láska k půvabné medicce, výpravy do zelených okrajů Brna, zde setkání se zpívajícími stařenkami, tj. s „hlasem prastarého venkova, který se tu ozýval málem uprostřed města“, to vše představuje osvícení, které vypravěči (hudebnímu skladateli), připraví chvíli tvůrčího prozření, ba dokonce dvojí iniciaci. Z unaveného rutinéra v Kristových letech se nejdříve pod nápojem citu a folkloru stane romanticky omámený tvůrce, který ví, že od této chvíle už musí psát jinak. Druhá iniciace nastává, když ta, pro kterou tuhle svou novou skladbu napsal, ji odmítá. Podstatné přitom není, že ji odmítá, ale jak odmítá: slovy o tom, že umění musí být zdravé, že každá lidská činnost by měla být lékařstvím, že umělec by neměl být bohémem... A je jasno. Kunderův vypravěč je vyléčen. Mediccínou naivitou, její exaltovanou vervou, jakož i učitelským poučovatelstvím. Tedy zjištěním, že vše předchozí (první, romantická iniciace) bylo jen klamem. Je poraženým i vítězem. Na poli milostném sice neuspěl, ba ani na tom uměleckém, ale zato prozřel. Poraženým ani vítězem však u Kundery není Brno. V boji s autorovým kánonem prohrálo; nevstoupilo do něj. Nicméně vydalo dvě nezapomenutelné povídky.

Redakčně krácená česká verze eseje psaného pro společně anglickojazyčné vydání časopisu Res Publica Nowa a Host.

Jiří Trávniček (1960) je literární teoretik, historik, kritik a editor, vysokoškolský pedagog a profesor literatury.

POEZIE

LADISLAV SELEPKO

VYHNANSTVÍ

Země bez lesů, není se kam schovat
země, kde nic nikam nevede
beze snů opuštěná bankovní čtvrt'
výkřik před probuzením na lavičce

Planina bez orientačních bodů
cíl je fata morgána v pozadí
nenávisť přeložená do závislosti
světlo zapomenuté v přístavu

Vražda v magnetickém parku
sušenky zahrabané pod skříní
hodiny běží pozpátku na start
těžko je slavíku v peřinách

Myslíme na topoly a lípy
z jater zaprášeného nádraží
na cestu do temnot nestříhaného lesa
mlhu nad slunečnicovým polem

Síly z hlubin kravinců na loukách
mouchy si sedají na blatouchy
ze zapomenutých třísek vylézá sen
o kamenných troskách na předměstí

BLÁTO

Představy, jež se nehoní hlavou ani srdcem
strašlivé mléko
stékající okapem do dětských piškotů

Sny prošly minovým polem
derou se do vlaku s ohňostrojem kufrů
s muničním skladem přání

Udělal se jim mdlo při pohledu
na průvodčího
bohužel si nedokázaly vymyslet
nic, o čem by nevěděly

Chtěly ho proto schrupat k lístku
ale vzpřičily se jim kleště v zadním vagónu
načež se do nich pustila zima
a sála to strašlivé mléko

Věděl jsem, že oplodnit bláto
nebude snadné
nebude se v něm o co opřít
čeho chytit, jediná možnost byla zůstat

Neploďně pohlčen v ponuré slasti
v níž se tu a tam zaleskl paprsek
z dávných smyšlených břehů

Ladislav Selepko (1973) pobýval několik let v Anglii, nyní žije v rodných Pardubicích. Nerad o svém životě něco více prozrazuje. Své básně publikoval a publikuje především na internetu, na stránkách totem.cz. Časopisecky byly otištěny ve Tvaru, Welesu, Aluzi. Překlady jeho básní vyšly také v antologii „nových českých básníků a básnířek“ Rapport di errore (Milán, 2010) uspořádané a vybrané Petrem Králem a přeložené Antoniem Parentem. Vybrané verše jsou z rukopisné sbírky Lyme Regis z roku 2007.

Netichá zátiší Denisy Krausové

Pokud se v zátiší vyskytuje živý tvor, pak je většinou mrtvý (zastřelený bažant, humr na talíři) nebo spí. Zatím poslední obrazy Denisy Krausové potvrzují opak. Z původně abstraktní kompozice vás náhle vyvedou upřené opičí oči. Nikdo nekřičí, ale všechno dýchá a reaguje, oplácí vaši pozornost.

PETR KOVÁŘ

Denisa Krausová (1981) sice dosud nedostala Cenu Jindřicha Chaloupeckého – byla „jen“ mezi finalisty ceny NG 333 a dvakrát mezi finalisty Ceny kritiky za mladou malbu, nicméně právě při orientaci v současné malbě nelze její tvorbu minout. Roztomilé pestrobarevné obrazy s množstvím postav a detailů, které vznikaly v době jejího studia v ateliéru malby Martina Mainera na brněnské Fakultě výtvarných umění, vystřídal větší formáty, kontrastnější kombinace malířské plochy s drobnou kresebností, jakou bylo již dříve možno najít například u Jakuba Hoška, a gestický prostor, plíce, jimiž obraz nabírá dech, kresba razanci.

Starší obrazy jsou téměř ilustracemi, ilustracemi osobních zážitků ze vztahů a cest po světě, které se prolínají s pohádkovými motivy, se symboly přejatými i těmi, jež tvoří osobité autorčiny mýty. Současný velkorysejší tah štěte a výstavba obrazu potlačující původní ilustrativnost však příběhům a drobným světům nic neubírá. Opakují se lesní či přírodní zákoutí, zvířata a atributy lidského zabydlování – plot, dům, stůl, svícen. Magičnost pláten spočívá mimo jiné v tom, že prvky příběhů je třeba dešifrovat. Ne, ještě víc, že vůbec jednotlivé prvky je třeba dešifrovat. Některé obrazy se tak na první nádech jeví jako dynamická abstrakce, která až pozorováním nabývá konkrétních tvarů. Na obraze *Zátiší s kunou* se veletoč tvarů a barev vznášá nad pevným dřevěným stolem. Ale ani ten zprvu pevně nestojí. A do jakého vztahu s kunou se staví černý pták?

Jako zvláštní spojenci divoké přírody s lidskou organizací vnímám motiv brízy objevující se na obrazech *Zátiší s opicí* a *Svatba*. V obraze *Svatba*, kde jsou do svatebních šatů navlečeny opice, zatímco je z pozic klasické krajinomalby sleduje zpěvný pták, je tento vztah pravidel a pudů čitelně tematizován. Kůra brízy současně svou formou spojuje malbu s kresbou, což

je podstatný rys Denisinych pláten. Váhání, zda autorský rukopis označit za manýru, lze zatím překonat pozitivním směrem.

Součástí expozice je také environment; pokoj, který v sobě koncentruje prostředí – předměty, fotografie, vycpaniny –, které obklopují

Denisu v jejím ateliéru. Nahlédnout do něj je však možné pouze přes hranu stěny, jako přes plot, na špičkách na přisunutém židli. Šmíráckým přístupem je násobena exotičnost prostoru, kouzelné zahrady, místa, kam se člověk nedostane bez zvláštního povolení (nebo zasvěcení?), ale

kam lze přitom snadno vstoupit skrze samotné obrazy. Galerie města Blanska dlouhodobě potvrzuje kvalitní výstavní program.

Kauza Štětce, Denisa Krausová, Galerie města Blanska, 3. září – 5. října 2011

Denisa Krausová, *Zátiší s kunou*, 2011, olej na plátně, 160 × 200 cm

Povídky jako past

JAKUB KÁRA

„Povídka je tou nejšťastnější pastí, na níž může padnout volně těkající příběh,“ napsal ve svém *Vyznání povídkovosti* Jiří Kratochvíl a současně si zde posteskl, že je povídka stále považována čtenáři za méněcenný žánr. Poslední Kratochvilova kniha *Kruhová leč* takovýchto „nejšťastnějších pastí“ obsahuje celkem třináct a nejde zde v žádném případě o méněcenné čtení.

Duhová leč

Kruhová leč je sbírkou velmi pestrou, každá povídka je záměrně jiného druhu, což sám Kratochvíl zdůraznil podtitulem *Škola povídek*, který si vypůjčil od Milady Součkové, a zmiňuje tuto druhovou pestrost i v autorčím poznámce, kde i jednotlivé druhy vypisuje (groteska, hříčka, arabeska, sci-fi, love story, fantasy, legenda, povídka skoro autobiografická i povídka málem realistická, povídka-mystifikace, povídka s pohádkovou přílohou, povídková adaptace divadelní hry). Čtenář si tak po přečtení či během četby (je-li čtenář nedočkavý) může tu s větší, tu menší jistotou přiřazovat nabídnuté druhy k jednotlivým povídkám, ale po chvíli zjistí, že je to činnost zbytečná, neboť Kratochvíl zde není (a snad nikdy nebyl) autorem druhové

„čistokrevných“ povídek. Autobiografické prvky je totiž možné najít v povídce *Insomnie* či v povídce s názvem *Muchacha dormida*, love story jsou povídka *Kruhová leč* i zmíněná *Insomnie*, hříčkami jsou *Vánoční sirotka* i *Hemingway v Paříži*... A tak by bylo možné pokračovat dále. Druhá příslušnost tak pro jednotlivé povídky není důležitá.

Co spojuje třináct rozmanitých povídek, je Kratochvilův dobře rozpoznatelný styl. Chopí-li se v knize kdokoli slova, či je-li mu slovo dáno, nandává si vždy masku suverénního „kratochvilovského vypravěče“, kterého není téměř možné neposlouchat, ale současně se každý vypravěč za touto maskou trochu ztrácí. Styl tak zakrývá jednotlivé vypravěče a dává (nebo lépe: propůjčuje) jim vždy jeden hlas.

Všechny povídky jsou strhující, i přes Kratochvilovu přiznanou zálibu v postmoderních hrách s příběhem a vyprávěním je každá povídka čtivá a (snad díky oné zálibě v postmoderních hrách) zábavná. A to je u sbírek povídek velká vzácnost! Kratochvíl dokáže čtenáře během prvního odstavce uvést do situace, představit hlavního hrdinu či probudit zvědavost po dalším směřování vyprávění. Lehkost, s jakou se jednotlivé povídky čtou, vychází z Kratochvilova zaujetí jazykem, kdy si často pohrává

s významy, volí nečekaná přirovnání či tvoří během příběhu vtipné slovní hříčky.

Tato lehkost je někdy v protikladu k popisovanému, jako je tomu kupříkladu v povídce *Já lošad*, kde je vyprávěn příběh z konce druhé světové války z pohledu ve filosofii vzdělaného koně, jenž je ustájen ve vile Tugendhat. Jindy jde tato lehkost ruku v ruce s groteskností děje, což je případ vtipné „hommage à Boris Vian“ *Hemingway v Paříži*, jež je podárenou poctou Vianově *Pěně dní*, nebo konverzační povídky s žertovnou pointou *Vánoční sirotka*, která se odehrává ve vánočním Londýně v polovině devatenáctého století...

První mezi posledními

Jiří Kratochvíl, autor více jak dvaceti děl, dnes již patří mezi tzv. čítankové autory, jeho knihy jsou řazeny k tomu nejlepšímu z postmoderní produkce 90. let minulého století a jeho novější knihy z prvních let jednadvacátého století byly vesměs kritikou s úctou pochváleny, byť již zde chybí ono porevoluční nadšení a literární ocenění. Kratochvíl je tak jedním z posledních (a *Kruhová leč* je toho důkazem), kteří v české literatuře stále udržují uhasínající oheň postmoderny, neboť postmoderní dobu považuje za „nejšťastnější období v historii románu“ a za „šťastné pozastavení v dějinách románu“ (viz *Vyznání postmodernisty*, in: J. Kratochvíl: *Vyznání příběhovosti*, Brno 2000). Pesimistickou odpovědí na otázku, co leží za koncem postmoderny a co nás čeká po

tomto „šťastném pozastavení“, může být první „bradburyovská“ povídka z Kratochvilovy sbírky (*Příběhy o lásce i smrti*), která se odehrává v blízké budoucnosti, kdy Evropu okupuje „mocný a zde neidentifikovatelný národ“. Nahlížíme zde do fungování vysoké politiky, kdy vzdělanost a kultura Evropy jsou pomalu ničeny. Současně si ale evropská kultura dokáže podmanit i vysoké špičky, nenápadně se jim stává vlastní a vede je (paradoxně?) k záhubě. Boj proti knihám a příběhům, hlavním nositelům vzdělání a kultury, je nakonec úspěšný. Všechny knihy v Evropě jsou zničeny a nový protektor okupované Evropy může slavit. Kratochvilova temná vize však nepostrádá naději a vtip. Příběhy jsou mocné a mají spadeno i na tohoto pyšného generála...

Kruhová leč je tak povídkovou knihou, kterou vezmou do ruky především pravidelní čtenáři Jiřího Kratochvila. Pro ostatní může být jen sbírkou onoho „méněcenného žánru“ od zasloužilého autora. A to by podle mne, jak snad vyplývá z předchozích rádků, byla škoda. Jiří Kratochvíl zde totiž ukazuje, že je prvním mezi posledními postmodernisty a *Kruhová leč* je jakýmsi svazkem třinácti polínek vhozených do ohně postmoderny.

Jiří Kratochvíl: Kruhová leč. Druhé město, Brno 2011.

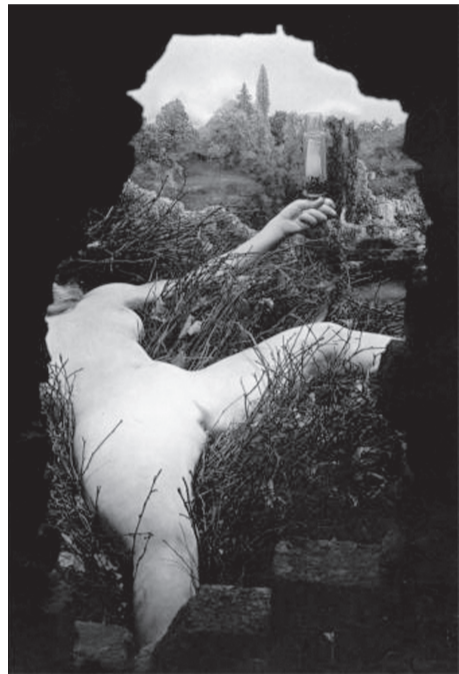
Jakub Kára (1981) studuje jako doktorand na FF MU obor česká literatura.

Viditelně nenaplněná ambice

Slibně znějící společensko-kritické téma voyeurství se formou psychologického thrilleru pokusil zpracovat režisér Peter Krištúfek. V tomto novém filmu však můžeme odhalit mnohá klišé a rozpaky působící nedokonalosti.

LUCIE ČESÁLKOVÁ

Domácí prázdnotinová distribuce je každoročně poté, co opadne hlavní vlna filmů přeposlaných do kin po jejich uvedení na raně červencovém karlovarském festivalu, polem více méně mdlým, živým romantickými komediami, rodinnými filmy či žánrovými spektakly. Zatímco se to zajímavější děje na regionálních festivalech, běžná

Marcel Duchamp, *Je-li dáno: 1. vodopád, 2. svítíplyn (1946-1966)* – dílo tematizující voyeurství

kina zpravidla artovými ani autorskými projekty neoplývají. I proto k sobě snadno strhává pozornost uvedení takového snímku, jakým je *Viditelný svět* slovenského režiséra Petera Krištúfka. Taktéž předpremiérován v Karlových Varech, v hlavní roli s oblíbeným Ivanem Trojanem, s na první pohled ambiciózní, a tak i divácký zájem ponoukající zápletkou o muži, jehož hlavní životní náplní je šmírování lidí, měl v půli srpna *Viditelný svět* jednoznačně potenciál letní kina osvěžit. Ve výsledku však spíše poukázal na to, jak výsostně trapné jsou přepjaté ambice, pokud z nich nečpí víc než velikášský koncept, jež se nepodařilo prodchnout přirozeností.

Toporný thriller

Podle oficiálních distribučních informací je *Viditelný svět* psychologický thriller, který se „zabývá sledováním a voyeurstvím coby fenomény současného světa, v němž jsou lidé natolik izolováni, že se snaží seznamovat s jinými lidmi, byť by ta seznámení byla virtuální“. Filmu je tak automaticky připisována role aktuální výpovědi, jež velmi specifické téma má obecnější společenský přesah. Zmiňovaný psychologický rozměr má přitom patrně zaručit zacílení na jediného hlavního hrdinu, jehož chování vykazuje značně patologické rysy. *Viditelný svět* je nicméně vzorovým příkladem snímku, jehož odvážný tvůrčí záměr smetla realizační topornost, projevující se především v dialozích.

Trojanův Oliver je letový dispečer, jenž svou zodpovědnou práci vykonává v podstatě s apatickým nezajímavem. Stejně lhostejný je pak

ke svým kolegům, k sousedům a mnohdy dokonce i ke své senilnějí matce. Život vyprahlý emocionálně i vztahově pak Oliver naplňuje rituály sledování sousedů v protilehlém domě. Vybaven dokonalou technikou, dalekohledem se stativem, dovršuje dojem prohnité obřadnosti akce popíjením laciného šampaňského. Jako režisér i autor scénáře vede Krištúfek svého hrdinu od prvotního okouzlení sledováním k tomu, že do pozorovaných (neméně ritualizovaných) výjevů z odpolední manželského páru s dvěma dětmi začne projektovat sám sebe. Ve zvrhlé touze dosadit sebe sama na místo sledovaného manžela pak Oliver překonává nejen své nejkdejší komunikační nesnáze, ale překračuje i mnoho jiných zdánlivých bariér.

Nejen v řeči křeč

Peter Krištúfek si patrně trochu myslel na Hitchcockovo *Okno do dvora*, trochu na terorismus mezilidských vztahů ve filmech Michaela Hanekeho, a snažil se být apelativně vyzývavý i minimalistický zároveň. Svůj *Viditelný svět* přitom nicméně zabydlel především stereotypy a klišé. Od sterilně zařízeného bytu chladnokrevného Olivera přes kontrast s laskavě naivní živelností objektu jeho sexuální touhy – kurátorkou Máriou v podání Kristíny Turjanové, až k patetickým projevům Oliverovým k tragické minulosti či k tristně komické postavě dětincky vyjukané sousedky – náruživě pejskařky, jež většinou ví či tuší víc, než se zdá. Ještě podivnějšího a naprosto nepřírozeného efektu se mu podařilo dosáhnout při psaní dialogů.

Přestože je Oliver postavou ve své samotě spíše málomluvnou, když už sám nebo i další postavy něco pronesou, vybízí snímek takřka k recesistickému pohledu a čtení. Postavy trpí vyjadřovací křečí i ve chvílích, kdy mají působit přátelsky a uvolněně, a jen velmi soucitný divák by se snad mohl domýšlet, že tím chtěl autor vyjádřit komunikační krizi současných vztahů. V pokusu o psychologický thriller se Krištúfkovi podařilo do jednoho příběhu nashromáždit nezvykle velké množství antipsychologických momentů a směšnosti se nevyhnul ani ve scénách, které mají působit děsivě naturalisticky a umocnit zvrhlost Trojanovy postavy – viz například scéna znásilnění pejskařky, během něž se kamera soustředí na detaily na zem padajících modrých relaxačních kuliček; vybití agrese střelbou naprázdno; nadužití županu jako typického domácího oděvu a podobně. Téma chorobného parazitování jednoho člověka na druhém není umělecky nezajímavé a možnosti jeho ztvárnění ještě nebyly vyčerpány – nelze k němu však naivně přistupovat jako k šabloně samospásně zastřešující jakýkoli jinak banální záměr. V takovém případě se totiž ještě zřetelněji odkryje plytkost amatérské ctížádosti.

Viditelný svět (2011). Režie a scénář Peter Krištúfek. Kamera Martin Štrba. Hrají Ivan Trojan, Kristína Turjanová, Jana Hlaváčová a další.

Lucie Česálková (1983) je publicistka a historička filmu.

Hudba v rukou technologií

Mashup je jeden z novějších tvůrčích postupů typu hudební koláže. Článek osvětlí, jak se mashup liší od remixu, a zároveň poukáže na aktuální album tohoto ražení z Minneapolis, které stojí za pozornost.

IGOR GENDA

Současná kultura je v mnoha rovinách ovlivněna technologickou a informační revolucí. Umění tento stav přirozeně reflektuje a mutuje do rozličných forem. Ke slovu se dostávají různé metody reprodukce, reinterpretace a recyklace, umělecká díla začínají žít vlastním životem a otvírají se dalším zásahům. Je to už skoro sto let, co Marcel Duchamp přimaloval Moně Lise knír, a vytvořil tak jeden z prvních „remixů“ ve výtvarném umění. Hudební remix dnes už zdomácněl zejména v rámci taneční a elektronické scény.

Hudební karbenátky

Nyní, na prahu nového tisíciletí, se zrodil jeho mladší bráška mashup. Svě dětské krůčky si odbyl ve formě tzv. „bastard popu“. O co vlastně jde? Většinou anonymní autoři první rádiové hity tím, že smíchají dva dohromady – nejčastěji zpěv z jedné skladby a hudbu z druhé. Totéž pak provedou s videoklipy k těmto skladbám a výslednou koláž umístí na Youtube nebo podobný internetový kanál. Stačí mít nápad, k tomu patřičný software, a máme tu populární fenomén se vším všudy. Vznikají mashupové hitparády, kde spolu soutěží ty nejbizarnější kombinace

populárních hvězd: Michael Jackson za doprovodu Nirvany nebo Bob Marley s Beatles... Mashupy se na nás pomalu, ale jistě začínají hrnout z rádia i televize. Popová hvězda Kylie Minogue dokonce vydala jeden na své nové desce. A mashupy vznikají i u nás. Osobně mám nejraději ten, kde se potkají breakbeatová vypalovačka *Firestarter* od Prodigy s Ivanem Mláděm a hudbou ze seriálu *Maxipes Fík*. Nese příznačný název *Enemy of The Dancefloor* a jeho autorem je brněnský DJ a producent Fuzzy Osbourne.

Zdá se, že se z původně subverzivního výsměchu popkultury stane opět jen další z jejích nástrojů. K tomu samozřejmě už dochází, podobně jako byly popkulturou pohlceny punk nebo heavy metal. Ale i mimo hudební mainstream se objevují vlastovky, které nasvědčují tomu, že mashup jako tvůrčí metoda má perspektivu.

Zdařilá fúze protikladů

Album *Wugazi – 13 Chambers* vyšlo jako volně šířitelný internetový release a stalo se hned senzací letošního léta. Minnesotská dvojice Cecil Otter a Swiss Andy na něm mixuje dohromady skladby dvou ikon 90. let, post-hardcorových Fugazi a hip-hopového kolektivu Wu-Tang

Clan. I samotný název desky je mashupem a odkazuje na kultovní nahrávky (*13 Songs* od Fugazi a *36 Chambers* od WTC). Jsme zvaní do světa plného bizarních paralel, otázek a odpovědí. Struktura skladeb Fugazi je rozbita na atomy a znovu poskládána v mozaiku, do které dokonale zapadají rapové vokální linky. Spíše než o prosté vrstvení zpěvu jednoho interpreta na hudbu druhého tady jde o jakousi koláž, kde autoři využívají velice nedogmaticky stopy z původních nahrávek a vytvářejí prakticky nové songy. Takže jsme opět u umění remixu.

Porovnáme-li názorová východiska subkultur, ze kterých obě skupení pocházejí, může být překvapující, jak konzistentně působí atmosféra celé desky. Na jedné straně Fugazi, jejichž frontman Ian MacKaye je považován za zakladatele hnutí straight edge (odmítání drog a alkoholu v punku), na druhé straně rapper z ulice se zcela protichůdným životním stylem. Jejich nekontroverznější člen Ol' Dirty Bastard dokonce před pár lety zemřel na předávkování drogami. Jednotícím prvkem jsou zde všudypřítomné emoce deziluze, vzdoru, někdy až hněvu.

Není divu, vředy' punk i hip-hop jsou hudební směry vzešlé z pouliční poetiky. A ta je společná i oběma producentům. Cecil Potter je členem docela známé rapperské skupiny Dootree a Swiss Andy hraje v několika rockových kapelách. Oba měli rádi od dětství Fugazi i Wu-Tang Clan. Moderní technologie jim umožnily složit svým idolům poklonu, která má šanci stát se stejnou klasikou jako původní nahrávky.

Igor Genda (1975) je frontman skupiny *My Dead Cat* a příležitostný učitel.

Cecil Otter a Swiss Andy. Zdroj www.wugazi.com

Strážce valašských pokladů

Bývalý ředitel Valašského muzea v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm byl více než jen muzejník a etnograf. Jaroslav Štika byl doslova vrstlým do valašské kultury a jejích tradic.

JANA MLATEČKOVÁ

Ještě v roce 2009 si s chutí zazpíval s cimbálovou muzikou Kotár při natáčení půvabného CD s písněmi z Valašské Bystřice bývalý ředitel Valašského muzea v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm, etnograf, Valach tělem i duší Jaroslav Štika. A už je to rok, kdy nás v ranních hodinách v den svátku svatého Václava po těžké nemoci opustil. Letos 1. dubna by se dožil osmdesátilet.

Rožnovský rodák Jaroslav Štika byl nejen důkladným vědeckým pracovníkem, starostlivým ochráncem kulturního dědictví, skvělým organizátorem komponovaných folklorních pořadů, ale také osobitým zpěvákem, vypravěčem, milovníkem života. I když se ve své nejvýznamnější veřejné funkci ředitele rožnovského muzea dočkal ze strany spolupracovníků občas výhrad či nepochopení, jeho postoje a názory byly vždy podloženy obrovskou autoritou, která pramenila z hlubokého vztahu k valašské historii a kultuře, z bohatých znalostí i životních zkušeností. U příležitosti jeho sedmdesátin o něm zasloužilý muzejník Jiří Žalman prohlásil: „Jestliže totiž má Valašské království svého krále, pak je pro mne doktor Štika na Valašsku vpravdě královským strážcem pokladu.“

Jaroslav Štika se po gymnazijních studiích ve Valašském Meziříčí nejprve rozhodl pro obor dějepisu na Univerzitě Palackého v Olomouci, záhy však svoji volbu přehodnotil a v historickém i národopisném školení pak pokračoval na brněnské filosofické fakultě.

Studium etnografie pod vedením profesora Antonína Václavíka předurčilo jeho osud. Svoji vědeckou kariéru zcela zasvětil svému rodnému kraji a jeho historii v širších souvislostech valašské kolonizace. Dvojího vydání se dočkaly jeho stěžejní práce *Valaši a Valašsko* a *Lidová strava na Valašsku*. Bez významu není také jeho autorský i editorský vklad do pětišvazkové monografie *Těšínsko* z let 1997–2003.

V roce 1972 se Jaroslav Štika rozhodl přijmout nabídku na funkci ředitele Valašského muzea v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm. Jeho přítel a kolega Karel Pavlišťák vzpomíná: „Obdařen mimořádnou intuicí a schopností vnímat významnou roli této instituce v organizmu historické paměti lidstva dokázal určit a realizovat efektivní směr jejího vývoje v soudobých společenských podmínkách. Tak se pod jeho víc jak třicetiletým vedením stalo z muzea památek lidové architektury nejen vědecké centrum, ale i centrum kulturní, kypící od jara do zimy bohatou a novátorskou programovou náplní, že se z rožnovského Valašského muzea v přírodě stalo doslova *Museum vivum*.“ A nebyla to doba jednoduchá. To také dokládají slova Štikova dlouholetého spolupracovníka Jiřího Langra: „Tehdy byla v muzeu dost obtížná situace, protože bylo třeba dovést přeměnu záchranářské koncepce v muzejní a vybudovat větší kapacity činnosti na všech pracovištích. Návštěvnost rostla a muzeum se jí muselo přizpůsobit rozšířením služeb i zavedením provozu nově otevřených areálů. A navíc bylo třeba neustále obhajovat jak muzeum,

Dr. Jaroslav Štika s niněrou. Repro tvnoe.cz

tak jeho pracovníky, a to na několika frontách.“ V roce 1982 byl za jeho vedení otevřen třetí muzejní areál – Mlýnská dolina –, nadšeně se věnoval organizaci folklorních pořadů, stal se ředitelem doma i v zahraničí respektovaného mezinárodního festivalu Rožnovské slavnosti. Jeho muzejní přístup oceňoval i spisovatel a publicista Oldřich Šulc: „Ještě něčím mně Slávek imponuje: jak zároveň dovedl jako ředitel skanzenu v době masového vlastivědného zájmu, hraničícího s exotickou

módností a žel také s vypjatou komerčností, odolat alespoň v dostupných mezích takovému konzumnímu vlastenectví a udržet, byť stylizovaně, kulturní hodnoty minulosti jako pravdivý doklad odešlých lidských osudů – a to není málo!“

Jeho velkou láskou byla valašská lidová hudba. Ve stejném roce, kdy nastoupil jako ředitel muzea, založil také tehdy dívčí sbor Polajka. Do aktivního působení ve folklorních souborech pak zapojil celou rodinu včetně vnuček. Krásnou tečkou za jeho hudebními aktivitami je již zmiňované CD cimbálové muziky Kotár, které Jaroslav Štika spoluvytvářel nejen jako odborný poradce, ale také jako zpěvák i pozoruhodný vypravěč historek z Valašské Bystřice. Tato vysoko položená obec nedaleko Rožnova měla díky svébytné lidové tradici i hudbě pro Jaroslava Štiku celoživotně nebývalé kouzlo.

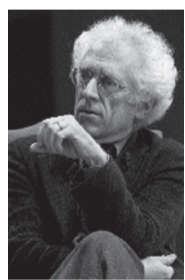
Z velkého množství funkcí, které Jaroslav Štika zastával, jmenujme post viceprezidenta Svazu evropských muzeí v přírodě nebo předsedy Valašského muzejního spolku v Rožnově pod Radhoštěm. V roce 2004 mu ministr kultury České republiky udělil cenu za rozvoj tradiční lidové kultury a folkloru.

Jaroslav Štika se narodil i zemřel v Rožnově pod Radhoštěm, kde je pochován na Valašském Slavíně v areálu muzea, pro které je jeho odchod do valašského nebe nenahraditelnou ztrátou.

Jana Mlatečková (1972) je historička umění a etnoložka.

Literární ukázka

Přinášíme dvě krátké ukázky z knihy úvah Tzvetana Todorova *Strach z barbarů* s podtitulem *Kulturní rozmanitost, identita a střet civilizací*, ve které se zamýšlí nad aktuálními společenskými problémy, setkáváním rozmanitých kultur v současném světě, možnými východisky při zachování hodnot demokracie a varuje před nebezpečím a dvousečností řešení problémů vojenskou silou.

Strach z barbarů

Jeden terorista, americký občan, který konvertoval k islámu, Jose Padilla, byl obviněn z osnování spiknutí proti Spojeným státům a držen v americké vojenské věznici v Charlestonu v Jižní Karolíně. První dva roky nesměl mít sebemenší kontakt s vnějším světem. Nepřicházel do styku ani se členy rodiny, ani s advokáty (protože to nebyl pachatel trestného činu, ale „ilegální bojovník“), a dokonce ani se svými žaláři. Neviděl, kdo mu nosí jídlo, zavřen byl v cele o rozměrech dvakrát tři metry bez okna a s polstrovanými stěnami. Několik dní a nocí na něj svítilo silné světlo, potom ho zahalila naprostá tma. Neměl hodinky, nemohl měřit plynoucí čas. Neměl nic ke čtení, na nic se nemohl dívat a s nikým mluvit. Když se pokoušel spát, probouzely ho pronikavé zvuky. K výslechům ho vodili s kapucí přes hlavu, s ušima zacpanými, a potom musel po celé hodiny stát, pořád ještě zbaven možnosti vidět. Nepřekvapí nás tedy, že jeho rozumové schopnosti se zjevně zhoršily: chová se neustále pasivně a cítí strach, je „jako kus nábytku“, říkají jeho nynější advokáti. Během procesu v létě roku 2007 na otázku, zdali ho mučili, opakoval mechanicky tuto odpověď: „To je státní tajemství a mně zakázali, abych

o tom s vámi mluvil.“ Klademe si otázku, zdali takové zacházení spadá do oblasti tělesna nebo duševna a zdali se tyto dva druhy přístupu vůbec dají oddělovat.

[...]
Strach se stává nebezpečím pro ty, kdo jej poctívají, proto ho nesmíme nechat hrát úlohu převládající vášně. Je dokonce hlavním odůvodněním projevů chování často označovaných za „nelidské“. Strach ze smrti hrozící mně nebo – co horšího – bytostem mně drahým mě činí schopným zabít, mrzačit, mučit. Ve jménu ochrany žen a dětí (u nás) bylo (jinde) mnoho mužů a žen, starců i dětí pobito. Ti, které bychom rádi nazvali zrůdami, velmi často jednali vedeni strachem o své blízké a o sebe. Když se jihoafrických policistů a vojáků zeptáme, proč v období apartheidu zabíjeli nebo způsobovali nevýslovná utrpení, odpovídají: to abychom se chránili před hrozbou, kterou pro naše společenství představovali černoši (a komunisté). „Vůbec nás to netěšilo, neměli jsme sebemenší chuť to dělat, ale muselo se jim zabránit v zabíjení nevinných žen a dětí.“ A jakmile se uvolíme zabít, souhlasíme i s dalšími kroky: mučíme (abychom získali informace o „teroristech“), zohavujeme těla (abychom těmto vraždám dodali zdání obyčejných zločinů či náhodných výbuchů). Všechny prostředky jsou dobré k dosažení vítězství, a tedy k odvrácení strachu.

Právě strach z barbarů by z nás mohl učinit barbary. A zlo, které způsobíme sami sobě,

převyší zlo, kterého jsme se obávali na počátku. Historie nás učí, že lék může být horší než neduh. Totalitní režimy vystupovaly jako prostředky mající zbatit buržoazní společnost jejich nedostatků, daly však vzniknout světu nebezpečnějšímu, nežli byl ten, proti němuž bojovaly. Nynější situace jistě není tak vážná, ale i nadále je znepokojivá. Ještě je čas změnit kurz.

Přehnaná nebo špatně zaměřená reakce země strachu se projevuje dvěma způsoby, podle toho, zdali k ní dochází na jejich vlastním území nebo na území těch druhých. U těch druhých, tedy když podlehneme pokušení síly a na fyzické útoky odpovíme rozmístěním nepřiměřených vojenských prostředků a válečnými akty. Tuto reakci příkladně ztělesňují Spojené státy po atentátech spáchaných 11. září 2001, když intervenují přímo nebo podporují intervenci v zemích jako Afghánistán, Irák a Libanon. Země Evropské unie jako celek americkou politiku následují, ale neochotně, s reptáním a váhavě. Přímé vojenské zásahy doplňuje ona takzvaná „válka proti terorismu“, mající na svědomí mimo jiné nezákonné věznění a mučení, což dnes symbolizují jména Guantánamo, Abú Ghrajb, Bagrám.

Tato politika vede k dvojímu fiasku: protivníka posiluje, a nás oslabuje. Především proto, že agrese, na niž odpovídá, není dílem států, nýbrž jedinců (třebaže dočasně chráněných vládnoucími hnutími Tálíbán), jež masivní bombardování ani vojenská okupace

nemohou zasáhnout. Také však proto, že jde o zatrpklou a pomstu vzešlé z ponížení, které nemůžeme odstranit tím, že dotyčné zemi zasadíme novou vojenskou porážku – právě naopak. Americká armáda nebo její spojenci mohou nepřátelské armády zničit, ale takto jen posilují zatrpklou obyvatelstva, skutečný zdroj počátečních agresí. Rovněž mučení přizívuje touhu po pomstě. Jedinci zodpovědní za protizápadní útoky žijí s pocitem, že jejich vášně jsou oprávněné a ideje správné. Jak říkal už před třemi sty padesáti lety Pascal, „násilí a pravda u sebe navzájem nic nepořídí“. Na druhé straně tato politika ničí západní svět zevnitř, protože ve snaze bránit námi tolik milované demokratické hodnoty se jich posléze vzdáváme. Jak se radovat z vítězství nad ohavným nepřitelem, když jsme se, abychom nad ním zvítězili, museli stát stejnými jako on?

Tzvetan Todorov (1939), francouzský lingvista, literární teoretik, sémiotik a antropolog bulharského původu, je autorem mnoha děl, z nichž byly do češtiny zatím přeloženy Dobyty Ameriky (1982, č. 1996), V mezní situaci (1991, č. 2000), Poetika prózy (1974, 1978, č. 2000) a Úvod do fantastické literatury (1970, č. 2011).

Tzvetan Todorov: Strach z barbarů. Kulturní rozmanitost, identita a střet civilizací. Z francouzštiny přeložil Jindřich Vacek. Paseka 2011, 240 stran.

Literární police

Tzvetan Todorov

STRACH Z BARBARŮ

Paseka 2011, 240 stran.

Není jisté náhodou, že nová kniha francouzského sémiotika, literárního vědce a filosofa Tzvetana Todorova vychází v češtině 12. září, tedy den po chmurném výročí útoku na newyorská Dvojčata. Autor se kromě teorie literatury zabývá také dějinami idejí a kulturní historií. Ve své esejí se snaží postihnout problematiku vztahu mezi západními demokraciemi a islámem. To, co podle Todorova dnes

odlišuje Západ od zbytku světa, není ani politická ideologie, ani přetrvávající kulturní identita, je to strach. Jenže strach z barbarů nás vede k tomu, že se sami přikláníme k barbarským praktikám. Todorov navrhuje radikální změnu evropské kolektivní identity, která by měla spočívat na menším lpění na tradicích a větší otevřenosti k hodnotám jako jsou tolerance a rovnost. Mnozí recenzenti však vnímají realizaci této ideje pro stále silný evropský nacionalismus jako velmi nejistou.

-ms-

Pavel Kosatík

ČESKÁ INTELIGENCE. OD JAROSLAVA GOLLA PO MAGORA

Mladá fronta 2011, 392 stran.

Portréty jedenašedesáti českých intelektuálů 20. století vycházely nejprve časopisecky v týdeníku Respekt. V letošním roce byly shromážděny do jednoho souboru a vydány pod názvem Česká inteligence. Od Jaroslava Golla po Magora. Pavel Kosatík navazuje na své předchozí dílo *Čeští demokraté*. Padesát nejvýznamnějších osobností veřejného života. Jeho cílem je charakterizovat myšlení literátů a filosofů napříč českou historií; namátkou jmenujme alespoň kritiky F. X. Šaldy nebo Václava Černého, spisovatele Karla Čapka a Egona Bondyho nebo filosofy Jana Patočku a Emanuela Rádlu. Významné osobnosti českých dějin představuje Kosatík v kontextu politické a společenské situace. Mnoho z těchto intelektuálů bylo nuceno konfrontovat se s vládnoucí mocí a navzdory dějinným překážkám fungovat v každodenní realitě.

-iš-

Šu-la-ce

PUTOVÁNÍ MLADÉHO LIN-TIHO

Překlad Robert Svoboda, Malvern 2011, 340 stran.

Lin-ti I-süan (815–866) byl předním myslitelem zenového buddhismu a zakladatelem školy známé pod pojaponským jménem Rinzaí. Jeho cesta k osvícení byla založena na zpochybnování čehokoli a mnohdy i na šokujících metodách – od provokativních kóanů až po fyzické trestání učedníků. Podobně jako Sókratés, ani Lin-ti nezanechal literární dílo; jeho myšlenky známe pouze z kroniky, kterou napsal mnich Šu-la-ce. První svazek, *Ranní*

rozhovory v klášteře opata Lin-tiho, vyšel v češtině už v roce 2005 – a nyní dostáváme do rukou pokračování, přinášející jedenaosmdesát poučných epizod z Mistrova života. Závažné pravdy se v knize sdělují kouzelně poetickým jazykem a s hravým humorem, který umocňují také ilustrace Lucie Cílkové.

-jg-

Francis Scott Fitzgerald

POVÍDKY JAZZOVÉHO VĚKU

Překlad Zdeněk Beran, Lubomír Dorůžka, Miroslav Jindra, Alena Jindrová-Špilarová a Zdeněk Urbánek.

Argo 2011, 250 stran.

„Myslím, že ze všech povídek, které jsem v životě napsal, mě tahle stála nejméně potu a taky mě asi nejvíc bavila. Pokud jde o psaní samotné, vznikla během jediného dne v New Orleans za jediným účelem, a sice abych si mohl koupit platinové náramkové hodinky s diamanty, které stály šest set dolarů,“ napsal F. S. Fitzgerald o povídce *Velbloudí zadek*, jejíž rozuzlení přinese jedné mladé dámě sňatek s velbloudím předkem. Tato poznámka vystihuje způsob, jakým je napsána jeho druhá povídková sbírka z roku 1922. Elegantní, ironický, nespoutaný, stejně jako život autorův i život mnohých jeho literárních postav. Avšak za čtivou slupkou se skrývá jádro, jež v sobě nese pochopení pro lidské city a slabosti. A někdy člověka až zmrazí při náhlém závanu životního realismu a tragiky, jako třeba v povídce *První máj*, která vykresluje hektickou poválečnou atmosféru v New Yorku.

-jp-

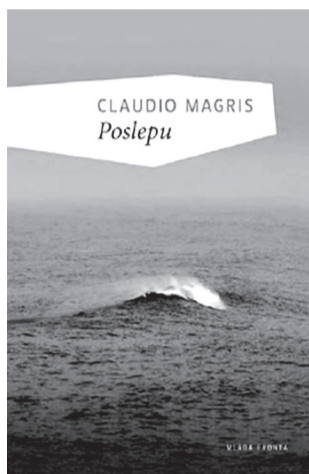
Claudio Magris

POSLEPU

Překlad Kateřina Vinšová, Mladá fronta 2011, 336 stran.

Nenechte se odradit pocitem zmatku v prvních kapitolách vynikající knihy italského autora. Máte v rukou první český překlad jeho beletristického díla a ocitáte se v psychiatrické léčebně. Stáváte se svědkem zpovědi Salvatora Cippica, Jorgena Jorgensena, nebo kohokoliv jiného, v jakémkoliv čase. Časové roviny se mísí ve více než dvou stoletích, identita postav se mění rychlostí větru. Vypravěč vás zavede na palubu lodi, do koncentračního tábora v Dachau, na Goli otok Titovy Jugoslávie, do Tasmánie či na Island. Je trestancem, králem i uprchlíkem. Vyprávění nemá přímou dějovou linku, jde o asociační řetězení vzpomínek na příběhy skutečně prožité nebo za své přijaté. Prostor románu je oceánem, s mnoha odkazy k řecké mytologii, s leitmotivy a úvahami o lidskosti, hledání souvislostí, opakování v dějinách. Je lhostejné, jestli zdrojem utrpení je nacistická, komunistická či jiná diktatura, posledním článkem řetězu je vždy člověk ve své nahotě a samotě. Červenou barvu má prapor i látka na rukojeti devíticásé kočky. Slepota v názvu knihy je také slepotou admirála Nelsona, když si přiloží dalekohled k nevidoucímu oku a přikáže pokračovat v palbě na Kodaň, kde už jsou vztyčeny bílé prapory, může být i údajnou slepotou Homérovou, k jehož argonautům putujícím za zlatým rounem nás vyprávění také odkazuje. Moře je plné tajemství.

-vd-

kulturystyka

LITERATURA

21. září 2011 od 18.00 se v Domě čtení, Ruská 192, Praha uskuteční beseda z cyklu **Duše měst, míst a regionů**. Jorge Zuñiga Pavlov a Ján Mattuš tentokrát pohovoří o kultuře Argentiny, Chile a Uruguaye.

24. září 2011 proběhne celosvětový řetěz angažovaných básnických vystoupení **100 Thousand Poets for Change**. Jeho součástí je také literární mejdan pořádaný od 20.00 v prostorách Kulturního centra Vltavská v Praze. Číst budou Lubor Kasal, Jan Těsnohlídek ml., David Zábanský a další, hudební produkci zajistí kapela Los Hongos.

HUDBA

21. září 2011 od 19.00 vystoupí v Kulturním institutu Alternativa ve Zlíně jazzové trio ve složení **František Uhřík, Jaromír Helešic a Darko Jurkovič**.

24. září 2011 bude v olomoucké katedrále sv. Václava

v 19.00 Mozartovým Requiem v podání Akademického sboru Žerotín a Komorního orchestru Pražských symfoniků zahájen **Podzimní festival duchovní hudby**, který bude probíhat na různých místech Olomouce do 15. října 2011.

26. září 2011 v 19.30 vystoupí v sále ZUŠ Telč Stamicovo kvarteto v pořadu **Stamic, Kramář – slavní rodáci z Vysočiny 18. století**.

DIVADLO

19. – 23. září 2011 pořádá Divadlo loutek Ostrava mezinárodní soutěžní festival **Spectaculo Interesse**, jehož se zúčastní soubory z třinácti zemí.

FILM

23. září – 2. října 2011 se koná v Ostravě mezinárodní filmový festival zaměřený na kameramanskou tvorbu **Kamera Oko**.

VÝTVARNÉ UMĚNÍ

Do 30. října 2011 probíhá v GASK Galerii Středočeského kraje v Kutné Hoře **výstava Ernesta Neta** nazvaná

Blue Mist Gray Girls, kterou významný brazilský umělec vzdává hold svému vzoru Miroslavu Tichému, kyjovskému podivínovi, který ručně vyrobeným fotoaparáttem pořizoval snímky žen a dívek kouzelně právě svou technickou nedokonalostí. Expozice sestavená z látkových materiálů se podobá pavučinám, které sugerují onu mlžnou estetiku typickou pro Tichého fotografie.

Do 23. října 2011 je v Domě U Kamenného zvonu kvědní výstava klasika americké fotografie **Andrese Feiningera That's photography**. Postupně se prosadil jako fotograf architektury. Do širšího povědomí se dostal díky svým snímkům New Yorku 40. let. Od roku 1943 se stává členem obrazové redakce časopisu Life. Působil také jako teoretik fotografie.

INZERCE

REFLEXE FILOSOFICKÝ ČASOPIS

<i>Pavel Kouba</i>	<i>Hranice přítomnosti</i>
<i>Ivan Landa</i>	<i>Jednota dvou přirozeností. Hegel a Symbolum Chalcedonense</i>
<i>Jindřich Veselý</i>	<i>Mýtus v myšlení Jana Patočky v době druhé světové války</i>
<i>Jan Patočka</i>	<i>Studie k pojmu světa</i>

40

myGEM[®]
Intelligent Software Solutions
www.mygemsoft.com

Otázka pro:

Martina Šimsu

Ředitelka nastoupila do funkce 1. září 2009, přestože v konkursu skončila na druhém místě. Byla členkou ČSSD stejně jako většina členů Rady Ústeckého kraje. Pochybnosti se objevily už v době volby, ale časem převládá názor: uvidí se. Nejprve se rodiče začali ozývat v dubnu 2010 při výpovědi Mgr. Malinové (další kandidátky na místo ředitele), pak na podzim při zmatcích a neustálých změnách v rozvrhu. Učitelé založili v září 2010 odborovou organizaci. Chtěli přimět autoritativní a nekomunikativní ředitelku k tomu, aby je vzala na vědomí jako partnery. V lednu 2011 napsali první velkou stížnost na činnost ředitelky a podali první trestní oznámení na zakázku pro firmu, v níž pracoval její manžel. Další trestní oznámení bylo podáno jedním rodičem ve věci nadačního fondu, který nebyl za dva roky, kdy ředitelka působila ve funkci, vyúčtován. V únoru rodiče sepsali první petici s dvanácti body stížností. Podepsalo ji 235 občanů. O tom všem začal psát místní a posléze i severočeský regionální tisk. Zřizovatel, krajský úřad, reagoval tak, že přijeli jeho funkcionáři a vynadali učitelům a studentům, že se nemají starat o věci, do nichž jim nic není, oni jsou s ředitelkou

Na litoměřickém Gymnáziu Josefa Jungmanna eskaloval v létě dramatický příběh: Radou Ústeckého kraje dosazená a hájená ředitelka Eva Bulasová vedla školu tak, že proti sobě poštvala nejen studenty, učitele i rodiče, ale i zástupce města. Nakonec začátkem září odstoupila. Co vše musí občan udělat, aby dosáhl takové změny?

spokojení. Na doporučení kraje vznikly druhé odbory, které ji podporovaly. Situace gradovala tím, že ředitelka začala učitelům – původním odborářům – rozdávat vytýkačky dopisy s hrozbami výpovědi a dala výpověď jednomu z nich. Asi dvě stě studentů začátkem května demonstrovalo proti jeho propuštění a za odchod ředitelky. V květnu vznikla druhá petice rodičů a litoměřických občanů za odvolání ředitelky, tu už podepsalo 1200 lidí. 15. června Rada Ústeckého kraje odmítla ředitelku Bulasovou odvolat s odůvodněním: nejsou zákonné důvody. Situace dále eskalovala demonstracemi studentů, pokusem rodičů jednat s ředitelkou (zavolala na ně dokonce policii), vystoupením zástupců výpravy zhruba tří set rodičů a studentů na schůzi Zastupitelstva Ústeckého kraje, kde požadovali odvolání ředitelky. Případ začala sledovat média včetně ČT a televize Nova. Zastupitelstvo pověřilo radu, aby ustavila pracovní skupinu s jedním zástupcem rodičů. Tato skupina nakonec odhlasovala všemi členy návrh na odstoupení ředitelky. Přesto Rada kraje 24. srpna ředitelku v její funkci podpořila. Okamžitě jsme svolali demonstraci na 1. září a studenti vyhlásili okupační stávkou.

ČT přijela do Litoměřic a odvysílala informaci o demonstraci a stávce v hlavních zprávách. Přijel i náměstek hejtmanky A. Fišera, který se pustil do přímé diskuse s demonstrujícími a ve večerních televizních Událostech, komentářích ohlásil odchod ředitelky. Důležité bylo, že mezitím se sjednotili učitelé a 95 % z nich, včetně „druhých“ odborů, požadovalo ředitelčino odstoupení.

Když to shrnu, tak to byla dlouhodobá intenzivní a kreativní společná práce učitelů-odborářů, studentů a rodičů. Stála mnoho úsilí a energie, i čas prázdnin a dovolených. Kromě výše uvedených akcí jsme napsali řadu stížností na kompetentní orgány, jako je Česká školní inspekce, kontrola krajského úřadu, Inspektorát práce, Ministerstvo školství. Studenti založili stránku na Facebooku „Podpora základní organizace GJJ“ a posléze vznikly webové stránky <http://sosgjj.webnode.cz>, které znamenaly kvalitativní skok v komunikaci s veřejností.

Martin Šimsa (1959) je filosof a vysokoškolský pedagog na FF UJEP v Ústí nad Labem.

FEJETON TOMÁŠE KOLOCE

(De)regulovaná historie...

... se počíná v roce 1933. Tehdy zemřel ředitel tmaňských cementáren a zanechal po sobě mladou ženu a dvě dospívající děti, syna a dceru. Jeho nástupce slíbil, že se o rodinu postará. Prodal cenné papíry, do kterých jeho předchůdce investoval rodinné jmění, a za utržené peníze postavil v Praze na Královských Vinohradech dva činžovní domy, které měly rodině přinést obživu. Stavba byla skončena v roce 1938, v době, kdy o dvě ulice níž umíral v rodinném dvojdomě, který měl naplň s bratrem Josefem, Karel Čapek.

Republice československé bylo tehdy zle, ale bylo tu pořád ještě líp než v sousedním Německu, které nám právě zabralo německy mluvící pohraničí. Právě odtud pocházela řada nájemníků nově postaveného domu – bohatých židovských uprchlíků ze Sudet. Kromě nich se sem ale také přistěhoval dvorní vydavatel tiskovin KSČ Pavel Prokop se svým nakladatelstvím Průlom. Po 15. březnu 1939, kdy u nás začaly platit norimberské zákony, se někteří nájemníci začali stěhovat neznámo kam a jejich místa zaplňovali v Protektorátu preferovaní

občané Německé říše. Jedním z nich byl pan H., jihlavský Němec, který se pyšnil tím, že je bratrancem nacisty Seyss-Inquarta. Ten byl svého času rakouským kancléřem a později říšským ministrem pro správu Nizozemí. Panu H. nic neušlo. Ani to, že jeho soused, nakladatel Prokop, má podezřelý styk, mezi něž patřil i Julius Fučík, který se v domě občas stavil na návštěvu. Nakladatel Prokop proto putoval do koncentračního tábora Oranienburg, kde záhy zemřel.

Nejdůležitějším mezníkem v historii domu se ale stal rok 1946, kdy si dceru jeho majitelky vzal za ženu herec Svatopluk Beneš, krásný nadporučík Lukáš ze Steklého filmu Dobrý voják Švejk a Poslušně hlásím! Politika od té doby do domu nesměla a vystřídal ji umění. Nejen, že se změnilo obsazení mikulášské nadílky pro děti z domu (svatý Mikuláš: Bohuš Záhorský, anděl: Josef Bek, čert: Josef Kemr), ale šestnáctiletá dcera manželů Drahokoupilových ze čtvrtého patra Marie začala studovat herectví, díky čemuž se seznámila s dramatikem a režisérem Pavlem Kohoutem. Ten začal, po vzoru svého vzoru Julia

Fučíka, do domu docházet, a dokonce v něm natočil jeden ze svých filmů, Svatbu s podmínkou. Mladý slovenský spisovatel Ladislav Grosman, který se nastěhoval do vedlejšího rodinného činžáku, v něm napsal knihu Obchod na korze, jež jako film získala prvního československého Oskara. A přes ulici se z vily rodiny Štaidlovy začaly linout melodie mladšího syna Ladislava s texty staršího syna Jiřího – za doprovodu zpěvu jejich společného kamaráda Karla Gotta.

Tehdy se do bytu ve druhém patře proti manželům Benešovým nastěhovali její prarodiče, přivedli zde na svět mého otce a tato událost začala další kapitolu, v níž se historie naší rodiny spojila s historií jednoho kouzelného domu na Královských Vinohradech.

Jakže se jmenuje ta čarodějka, která mánutím kouzelného proutku tuto historii skončí? Deregulace nájemného. V koutku duše mám ale přece jedno pošetilé přání; aby přišla až v roce 2013. Šedesát let v osmdesátiletém domě, jímž kráčela historie, zní přece jenom líp, než devětapadesát...

KALENDÁRIUM

bylo

22. září 1499 se Švýcarsko stalo nezávislým státem.

19. září 1633 stanul Galileo Galilei před inkvizicí za své učení o oběhu Země kolem Slunce.

25. září 1791 navštívil Leopold II. Královskou českou společnost nauk v Karolinu; při této příležitosti pronesl Josef Dobrovský proslulou řeč o oddanosti slovanských národů k habsburskému rodu a vyslovil jazykové požadavky vznikajícího českého národního hnutí.

24. září 1815 v Královské oboře (ve Stromovce) v Praze-Bubenči předvedl mechanik pražské polytechniky Josef Božek svůj parní samohyb (jen jako atrakci), který sestavil ze součástí dovezených z Anglie. O dva roky později představil na Vltavě i parní loď.

25. září 1897 se narodil William Faulkner, od roku 1949 nositel Nobelovy ceny za literaturu. Ve svých složitě komponovaných prózách se zaměřoval na drsný život amerického jihu; příběhy zasazoval do smyšleného Yoknapatawphoského kraje, k němuž mu bylo inspirací rodné Mississippi.

27. září 1900 bylo otevřeno Muzeum hlavního města Prahy. Cílem sbírek bylo zabránit vývozu a prodeji starožitností dokumentujících dějiny Prahy do zahraničí. Sbírky muzea nejdříve sídlily v nevhovujícím kavárenském pavilonu v městských sadech Na Poříčí. Roku 1898 však byla dostavěna neorenesanční budova dle plánu Antonína Balšánka, kam byly během následujících dvou let sbírky instalovány.

30. září 1938 na Pražském hradě přijala vláda v přítomnosti prezidenta republiky mnichovský diktát. To znamenalo konec první republiky. Nastalo krátké období tzv. druhé republiky. 26. září bylo uveřejněno německé memorandum, které požadovalo do 1. října 1938 vyklizení pohraničních oblastí. Den na to Neville Chamberlain v projevu prohlásil, že Velká Británie není za všech okolností povinná přijít Československu na pomoc. 29. září se v Mnichově sešla konference evropských mocností, aby podepsala dohodu, která plně akceptovala německé představy. 1.–10. října pak německá vláda pohraniční oblasti českých zemí obsadila.

21. září 1945 bylo zrušeno placení školného na státních středních školách s platností od 1. září 1945.

25.–29. září 1969 na zasedání ÚV KSČ předložil Gustáv Husák praktický plán protireformního tažení a jeho ideologické zdůvodnění: byl přehodnocen polednový vývoj, vysočanský sjezd prohlášen za nelegální a vstup vojsk jako „internacionální pomoc“. Zasedání ÚV se stalo počátkem nekompromisní kádrové čistky na všech stupních stranické hierarchie, ve společenských organizacích, státním a hospodářském aparátu i v oblasti vědy a kultury.

23. září 1998 v rámci protikorupční akce „čistě ruce“ založila vláda Výbor na ochranu ekonomických zájmů, v jehož čele stanul premiér Miloš Zeman.

www.kulturni-noviny.cz

MÁM ZÁJEM O PŘEDPLATNÉ KULTURNÍCH NOVIN

Roční (čtrnáctideník – 26 čísel, 12 stran) **650 Kč**

Jméno

Příjmení

(firma)

Adresa

PSČ

E-mail:

Datum

Podpis

KULTURNÍ NOVINY 7/2011.

Vyšlo 19. září 2011.

Vydavatel: Kulturní noviny – vydavatelské a mediální družstvo, Bratislavská 48, 602 00 Brno.

Registrace periodického tisku: MK ČR E 19722, ISSN 1804-8897.

Redakce: Jiří Plocek – šéfredaktor, Veronika Dopitová, Martina Schneiderová, Iveta Šedová, Jakub Grombář, Petr Kovář.

Korektury: Světlana Kopřivová, Martina Vohrálková.

Typografie: Miroslav Švejda. Návrh logotypu: Pavel Brabec. Kresby: Aleš Čuma. Tisk: Ringier Axel Springer Print CZ.

Informace o distribuci: druzstvo@kulturni-noviny.cz. Informace o předplatném: info@kulturni-noviny.cz. Kontakt na redakci: redakce@kulturni-noviny.cz.

Projekt se uskutečňuje za finanční podpory Ministerstva kultury ČR. Vydáno za finanční podpory statutárního města Brna.

B | R | N | O